

Vlaanderen
is landbouw & visserij

VOORLICHTINGSPLAN 2016

28/01/2016

DEPARTEMENT
LANDBOUW & VISSERIJ

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW

////////////////////////////////////

VOORLICHTINGSPLAN

2016

**Kwaliteitsvolle voorlichting: uw partner voor
duurzaam ondernemen**

////////////////////////////////////

Colofon

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Auteurs

Departement Landbouw en Visserij

Lectoren

Departement Landbouw en Visserij

Verantwoordelijke uitgever

Jules Van Liefferinge

Depotnummer

D/2016/3241/015

Lay-out

Departement Landbouw en Visserij

Deze publicatie is enkel digitaal beschikbaar.

1 INHOUD

1 VOORWOORD	8
2 TERUGBLIK VOORLICHTING 2015	10
3 BLIK VOORUIT: NIEUWE UITDAGINGEN	12
4 ALGEMENE COMMUNICATIE	13
5 HORIZONTALE THEMA'S	14
5.1 GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID.....	15
5.1.1 Werkgroep vergroening.....	15
5.1.2 Voorlichtingsactiviteiten.....	15
5.2 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN.....	18
5.3 ALTERNATIEVE EIWITBRONNEN.....	18
5.3.1 AAE.....	18
5.3.2 Strategische stuurgroep insecten.....	19
5.4 BEMESTING.....	19
5.4.1 CVBB.....	20
5.4.2 Praktijkgids Bemesting.....	20
5.5 KLIMAAT EN ENERGIE.....	20
5.6 EROSIE.....	21
5.7 WATER.....	21
5.8 GEÏNTEGREERDE GEWASBESCHERMING (IPM).....	22
5.8.1 Demonstraties, studiedagen, voordrachten, opleidingen.....	22
5.8.2 Praktijkgids Gewasbescherming.....	22
5.9 BIOLOGISCHE TEELT.....	22
5.10 LANDBOUW EN NATUUR.....	23
5.11 KORTE KETEN.....	23

2 TERUGBLIK VOORLICHTING 2015

In 2015 kwam er heel wat nieuwe regelgeving op ons af. Zo werd het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) finaal ten uitvoer gebracht, waarbij de vergroeningsmaatregelen en de verstrengde randvoorwaarden erosie voor veel opschudding en onrust zorgden binnen verschillende sectoren in de Vlaamse land- en tuinbouw.

Ook het nieuw mestactieplan (MAP 5) werd uitgebouwd rond nieuwe principes, zoals een gebieds- én bedrijfsgerichte aanpak (focusgebieden en focusbedrijven), een oordeelkundige bemesting van zowel N als P en een betere naleving door gerichtere controle van het N-residu. Hierbij zijn zowel de water- als de bodemkwaliteit de hoofddoelstelling.

Geïntegreerde gewasbescherming, of kortweg IPM, werd als officieel verplichte bestrijdingsstrategie opgenomen in de richtlijn 2009/128 van de Europese Unie voor een duurzaam gebruik van pesticiden. Dit betekende concreet dat alle professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen, met ingang van 1 januari 2014, de principes van IPM (preventie of schade voorkomen, waarnemingen of monitoring, bestrijding) moesten toepassen. Ook in 2015 bleef IPM een belangrijk thema op verschillende voorlichtingsactiviteiten voor de plantaardige sectoren. Intussen moet elke professionele gebruiker van gewasbeschermingsmiddelen beschikken over een fytolicensie.

Binnen de dierlijke sectoren stonden de afschaffing van de melkquotaregeling voor de melkveesector en de Programmatorische Aanpak Stikstof (PAS) voor varkens-, pluimvee- en rundveebedrijven hoog op de agenda.

Aansluitend bij bovenstaande beleidsuitdagingen, vormde de economische weerbaarheid en concurrentiekracht de rode draad in de voorlichtingsactiviteiten van 2015. Ondanks veranderende regelgeving, een strenger natuur- en milieubeleid en economisch moeilijke tijden voor verschillende sectoren, blijft de Vlaamse land- en tuinbouwer immers op zoek gaan naar manieren om rendabel en innovatief te blijven.

Rendabiliteit en nichemarkten in varkenssector, toepassingen binnen GLB, MAP en IPM in de verschillende plantaardige sectoren, het inpassen van een derde teelt in vleesveerantsoenen, mest en milieu, duurzame voederwinning, bodemvruchtbaarheid en erosiebestrijding, de al dan niet grondgebonden toekomst van de melkveehouderij, verschillende teelt- en oogsttechnieken bij akkerbouwgewassen en groenten, rotkreupel bij schapen: het is slechts een greep uit de vele actuele thema's die aan bod kwamen op de 76 studiedagen en cursussen die de voorlichters van het departement in 2015 organiseerde.

Ook verschillende bedrijfs- en proefveldbezoeken, waarbij een deskundige uitleg gekoppeld werd aan een demonstratie ter plaatse, stonden het voorbijje jaar weer op de agenda. Zo werden de verschillende nieuwe technieken en gewassen gedemonstreerd tijdens een 20-tal bezoeken aan proef- en demovelden op proefbedrijven, demonstratieplatformen en praktijkbedrijven.

Er werd naarstig gewerkt aan nieuwe modules voor de [praktijkguides](#). De Praktijkgids Bemesting werd aangevuld met een uitgebreide online module over grasland en voedergewassen. Binnenkort worden ook nieuwe modules voor sierteelt, de akkerbouw- en de fruitsector, alsook over erf en omgeving van de hoeve en natuurbeheer met kleine herkauwers beschikbaar als onderdelen van de Praktijkgids Natuur beschikbaar.

Naast de praktijkgidsen werden ook andere [publicaties](#) gepubliceerd. Zo breidde de collectie in 2015 uit met verschillende nieuwe brochures fruit die nuttige informatie ter beschikking stellen aan de fruitteler over ziekten en plagen en over erkende gewasbeschermingsmiddelen, en met een nieuwe publicatie rond kostprijsanalyse in openluchtgroenten. Voor de veetelers vormen de nieuwe of vernieuwde brochures rond uiergezondheid, ontwerp van melkveestallen, varkensvoeding, kruisingen bij vleesvee en een vernieuwde handleiding van het rantsoenberekenningsprogramma, handige tools om theorie in praktijk om te zetten. Via de vakpers werden de land- en tuinbouwers voorzien van vele nuttige informatie. In totaal werden in 2015 28 brochures en artikels in de vakpers gepubliceerd.

Naast studiedagen, demonstraties en publicaties, boden de voorlichters hun technische expertise en kennis aan via verschillende gastlessen en voordrachten.

In het vorige voorlichtingsplan werd al aangekondigd dat we 'de digitale toer' opgaan. Dit werd deels al in de praktijk omgezet door meer activiteiten aan te kondigen via twitterberichten, digitale uitnodigingen en nieuwsflashes en door meer gebruik te maken van digitale voorlichting via filmpjes en livestreaming (zie [videozone](#) op de website). Deze trend zal zich in 2016 ongetwijfeld doorzetten, zonder hierbij ons doelpubliek, met name de land- en tuinbouwers, uit het oog te verliezen.

4 ALGEMENE COMMUNICATIE

Via een kwaliteitsvolle en doelgroepgerichte communicatie wil het departement meebouwen aan een toekomstgericht landbouw- en visserijbeleid. De primaire doelgroep (land- en tuinbouwers) staat centraal en er wordt duidelijk naar hen gecommuniceerd. Bovendien zet het departement steeds meer in op digitalisering. Een goed voorbeeld hiervan is de [website](#), waarop de land- en tuinbouwer een overzichtelijke [agenda](#) kan raadplegen, maar ook veel informatie en kennis kan vinden. De website legt een link met e-loket, waardoor dossiergebonden communicatie snel bij de hand is.

Een ander krachtig (digitaal) kanaal waarop nog meer wordt ingezet, zijn de nieuwsflashes. Daarmee bereikt het departement rechtstreeks alle landbouwers en andere spelers en geïnteresseerden in de agropoedingsketen. Publicaties worden zoveel mogelijk digitaal aangeboden. De praktijkgidsen zijn hierin toonaangevend en zullen in 2016 uitgebreid worden met enkele nieuwe modules.

Verder blijven beurzen, infosessies, vormingsmomenten en demonstratieprojecten belangrijke voorlichtings- en contactmomenten van het departement.

Andere informatiemiddelen, zoals livestreaming, filmpjes, digitale brochures ... worden gebruikt tijdens voorlichtingsactiviteiten om de doelgroep maximaal te bereiken en proactief te informeren.

5 HORIZONTALE THEMA'S

5.1 GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID

Het nieuw Gemeenschappelijk landbouwbeleid dat in 2014 officieel van start ging, dwong veel landbouwers om hun bedrijfsvoering aan te passen. Het spreekt voor zich dat daarbij een doorgedreven informatie- en voorlichtingscampagne noodzakelijk is. Bovendien werden een aantal maatregelen en randvoorwaarden in de loop van dat eerste jaar nog bijgesteld. Dat zorgde ervoor dat veel landbouwers onvoldoende inzicht hebben in wat van hen wordt gevraagd om in aanmerking te komen voor verschillende steunmaatregelen uit pijler I of pijler II. Meestal ontbreekt een heldere kijk op de steunvoorwaarden, maar kennen landbouwers vaak ook de achtergrond niet, waardoor ze de zin van veel maatregelen niet inzien. Dat bezorgt veel landbouwers een gevoel dat de overheid het hen opzettelijk moeilijk wil maken, en dat in tijden dat het economisch al zo moeilijk gaat.

Het is daarom erg belangrijk om ook in 2016 blijvend aandacht te besteden en voorlichtingsacties te organiseren om landbouwers niet alleen duidelijk te maken aan welke voorwaarden ze moeten voldoen voor steun, maar ook het waarom van een aantal maatregelen uit te leggen. In de verschillende relevante sectoren zullen aspecten van het GLB ruim aan bod komen.

5.1.1 Werkgroep vergroening

Het vergroeningsluit van het GLB (blijvend grasland, teeltdiversificatie en ecologisch aandachtsgebied) vereist in veel gevallen een aanpassing van het teeltplan. Landbouwers ervaren het als lastig en een beperking van de vrijheid van teeltkeuze, terwijl milieuverenigingen vinden dat het te weinig voordelen zal opleveren voor de natuur.

Voorlichters van het departement en onderzoekers van het ILVO zullen in 2016 samenwerken in een werkgroep vergroening. Ze zullen zoeken naar oplossingen voor knelpunten en een optimale toepassing op bedrijfsniveau. Daarbij zal zowel het bedrijfseconomisch aspect als de effectiviteit van de maatregelen aan bod komen. Onvoldoende kennis van veel landbouwers over de voor hen nieuwe teelten is vaak een struikelblok en de oorzaak van slechte eerste ervaringen.

5.1.2 Voorlichtingsactiviteiten

Het Vlaams Ruraal Netwerk (VRN) is gehuisvest bij het Departement Landbouw en Visserij en staat in voor de communicatie, informatie-uitwisseling en het opbouwen van een netwerk rond PDPO III (Programmadecreet voor Plattelandsontwikkeling). Hiervoor worden de vier strategische thema's van PDPO III gecombineerd met de door Europa opgelegde doelstellingen, die op Vlaamse leest werden geschoeid: meer stakeholders intensiever betrekken bij en informeren over PDPO, zorgen voor een (beter) passende afstemming tussen PDPO en het Vlaamse platteland, het brede publiek informeren over PDPO en plattelandsontwikkeling, het promoten van innovatie in land- en bosbouw en op het platteland. Dit wordt uitgewerkt in jaaractieplannen.

Het Vlaams Ruraal Netwerk onderhoudt ook de contacten met de rurale netwerken uit de andere Europese lidstaten, het Europese netwerk en het Vlaams EIP-netwerk. Alle informatie is te vinden op www.ruraalnetwerk.be. Hieronder vindt u een overzicht van de voorlichtingsactiviteiten die het Vlaams Ruraal Netwerk en/of het departement gepland hebben voor 2016.

5.1.2.1 Nieuwsbrieven

In 2016 zal het VRN via driemaandelijke nieuwsbrieven (zowel digitaal als op papier) communiceren over de verschillende maatregelen onder PDPO III. Op die manier worden alle (potentiële) begunstigden op regelmatige tijdstippen geïnformeerd.

////////////////////////////////////

5.1.2.2 Studiedagen en events

Studiedagen en excursies hebben als doel informatie over te brengen naar een doelgroep of een bepaalde problematiek aan te kaarten via vakspecialisten. Een oplossing of een aanzet tot handelen moet geboden kunnen worden. Het Vlaams Ruraal Netwerk werkt in deze actief samen met de verschillende partners en hun vakspecialisten. Dit heeft als groot voordeel dat de kennis van experts op een snelle manier verspreid kan worden naar andere actoren, dat 'goede praktijken' uitgewisseld en samenwerkingsverbanden opgezet kunnen worden.

In functie van de verdere vorderingen in de uitvoering van PDPO III of naar aanleiding van bepaalde deadlines m.b.t. het indienen van aanvragen, kunnen studiedagen een gepast kader zijn om betrokkenen enerzijds algemeen maar anderzijds ook specifiek bij te staan en van relevante informatie te voorzien.

Hieronder vindt u een kort overzicht van de geplande studiedagen en events:

Studiedag Kratos, VLIF en EIP

Op deze studiedag zullen volgende maatregelen kort of in detail worden toegelicht:

- Kratos – Raad op maat: Dankzij de maatregel KRATOS bieden de daarvoor erkende bedrijfsadviesdiensten bedrijfsadvies op maat aan. Land- en tuinbouwers kunnen over verschillende modules advies vragen. Welke zijn deze? Wie zijn de begunstigden? Hoeveel bedraagt het steunpercentage?
- Toelichting VLIF-maatregelen
  - Overzicht van de VLIF-maatregelen
    1. Investeringssteun
    2. Overnamesteun
    3. Waarborg
    4. Niet-productieve investeringen
    5. Ontwikkeling van kleine ondernemingen
    6. Projectsteun voor innovaties in de landbouw
  - VLIF-steunaanvraag indienen via het e-loket
- Steun voor de oprichting en werking van EIP-operationele groepen: Wie zijn de begunstigden? Hoeveel bedraagt het steunbedrag en -percentage?

Waar en wanneer? Op 19 en 24 februari op twee locaties: Antwerpen en West-Vlaanderen.

Naast het Vlaams Ruraal Netwerk (VRN) organiseert het departement ook een studiedag VLIF en Kratos.

////////////////////////////////////

VLIF en Kratos.

Op deze studiedag worden de professionele partners van het VLIF, zoals landbouworganisaties, erkende kredietinstelling en adviesdiensten en interne medewerkers, geïnformeerd door de experten van het Departement Landbouw en Visserij over de VLIF-maatregelen. Daarnaast wordt ook een korte stand van zaken over Kratos gegeven.

Waar en wanneer? 25 januari 2016, in het Ellipsgebouw te Brussel

Europadag en Europaweek

In alle landen van de Europese Unie wordt traditioneel op 9 mei de dag van Europa, of kortweg Europadag, gevierd. Ook het Vlaams Ruraal Netwerk organiseert, in samenwerking met andere partners, op en rond deze dag allerlei activiteiten in heel Vlaanderen. Onder de titel 'Europa in je Buurt', kunnen burgers beleven wat Europa bij jou in de buurt betekent. Het Vlaams Ruraal Netwerk zal in dit kader verschillende informatieborden uitwerken, met uitleg over de drie Europese fondsen. Het Vlaams Ruraal Netwerk zal instaan voor de communicatie over het ELFPO (Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling).

Studiedag nieuwe/alternatieve bedrijfstypes en producten

Op deze studiedag zullen volgende maatregelen met betrekking tot nieuwe of alternatieve bedrijfstypes en producten toegelicht worden:

- Hectaresteen voor de omschakeling naar en de voortzetting van de biologische productiemethode
- Steun voor ontwikkeling van kleine landbouwbedrijven.

Waar en wanneer? Deze studiedag zal plaatsvinden in de maand juni op een nog te bepalen locatie.

Studiedagen rond nieuwe samenwerkings- en afzetvormen

Op deze studiedagen zullen nieuwe samenwerkingsvormen toegelicht en gepromoot worden.

Verschillende maatregelen kunnen hierbij aan bod komen, zoals:

- De nieuwe mogelijkheden rond de oprichting van producentenorganisaties, unies van producentenorganisaties, brancheorganisaties en transnationale samenwerking
- Versterken omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland'
- Steun voor oprichting van producentenorganisaties
- Steun voor de oprichting en werking van EIP-operationele groepen
- Plattelandsontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving
- LEADER.

Het kabinet van minister Schauvliege, het Departement Landbouw en Visserij en het ILVO werken nauw samen met de beroepsvereniging van Belgische mengvoederfabrikanten (BEMEFA) om het Tweede Actieplan Alternatieve Eiwitbronnen uit te werken. Dat wordt begin 2016 bekendgemaakt. In het nieuwe actieplan zullen onderzoek en voorlichting opnieuw belangrijke hefbomen zijn. Dat de lancering van het nieuwe actieplan samenvalt met het internationaal jaar van de peulvrucht is toevallig, maar het past er wel mooi in.

Het IWT-LA-project van het ILVO over de mogelijkheden om soja in Noordwest Europa te telen, is ook een belangrijk element in het nieuwe AAE.

5.3.2 Strategische stuurgroep insecten

Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, beschouwt het produceren van insecten als een mogelijke opportuniteit voor de landbouwsector. Als alternatieve eiwitbron in veevoeder en als verwerkers van mest en afval op land- en tuinbouwbedrijven, kunnen insecten immers een belangrijke bijdrage leveren voor de sector. Verschillende initiatieven rond insectenteelt lopen momenteel of worden opgestart. Door toenemende kennis over (de toepassing van) insecten, groeit echter ook de nood aan een duidelijk wettelijk kader en een gezamenlijk platform. Op die manier wordt de opgebouwde kennis beter afgestemd en concreet inzetbaar.

Om hieraan tegemoet te komen, richtte de minister een strategisch platform insecten op. Dit platform zal op regelmatige basis samenkomen om de kennis over en ervaringen met insectenteelt van onderuit te structureren, te sturen en de knelpunten aan te kaarten. Het strategisch platform omvat een stuurgroep, een werkgroep onderzoek en een jaarlijkse stakeholdersmeeting.

In dit kader maakte het Departement landbouw en Visserij een [studie](#) die een overzicht biedt van het huidige wettelijke en onderzoekskader m.b.t. insectenteelt.

Meer uitleg over dit strategisch platform, evenals algemene informatie over wetgeving en onderzoek rond insecten, is terug te vinden op de gloednieuwe [rubriek insecten](#) op onze website.

5.4 BEMESTING

De ambitieuze doelstelling van het vijfde mestactieprogramma (MAP 5) om in 2018 nog maximaal 5% meetpunten te hebben die de grens van 50 mg nitraat per liter overschrijden, zal ongetwijfeld bijzondere inspanningen vergen. Vlaanderen is er zich van bewust dat de laatste loodjes het zwaarst zijn, en de doelstellingen niet bereikt zullen worden zonder de inzet van de vakkennis van onze land- en tuinbouwers inzake oordeelkundige bemesting. Daarom geeft MAP 5 landbouwers meer vrijheid om hun percelen en teelten afhankelijk van specifieke behoefte te bemesten. Een teler hoeft zich op perceelsniveau niet langer strik te houden aan een strak keurslijf van bemestingsnormen voor stikstof en fosfaat, maar kan de totale hoeveelheid die wordt toegekend voor het bedrijf op een oordeelkundige manier inzetten.

Verder confronteert MAP 5 elke teler met de fosforproblematiek. Op lange termijn is het doel dat alle percelen inzake fosfaatvoorziening in de streefzone belanden. Daartoe krijgt een bedrijf voor percelen met een te hoge fosfaattoestand slechts een kleine hoeveelheid fosfaatbemesting toebedeeld.

De voorlichters van het departement beschouwen het als een uitdaging en als een belangrijk onderdeel van hun taak om de kennis van de landbouwers inzake oordeelkundige bemesting op te tillen naar een hoog niveau. Zowel bemesting als de evolutie van de waterkwaliteit zal aan bod komen tijdens tal van voorlichtingsacties.

5.4.1 CVBB

De voorlichters van het departement ondersteunen de [werking van het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting \(CVBB\)](#) vanuit hun ervaring en praktijkkennis. Op die manier blijven ze ook goed op de hoogte van de evolutie van de waterkwaliteit en van mogelijke knelpunten, en kunnen ze landbouwers waar nodig aansporen tot extra inspanningen.

5.4.2 Praktijkgids Bemesting

Met trots wordt samen met dit voorlichtingsplan de eerste sectorspecifieke module van de online Praktijkgids Bemesting aan u voorgesteld. In een uitgebreid document worden alle aspecten van de bemesting van grasland en verschillende voedergewassen uit de doeken gedaan. Daaronder vallen onder andere teelten als grasklaver, maïs, voederbieten en luzerne.

De voorlichters nemen zich voor om in 2016 ook dergelijke modules uit te werken voor akkerbouw, groenten in openlucht, beschutte teelt van vruchtgroenten en sierteelt.

Door de inwerkingtreding van MAP 5, is de module ‘Wettelijk Kader’ van deze praktijkgids dringend aan herziening toe. De collega's van de Vlaamse Landmaatschappij zullen voor ons de noodzakelijke aanpassingen doen.

Deze en de andere praktijkgidsen kunt u raadplegen op de rubriek [Praktijkgidsen](#) van onze website.

5.5 KLIMAAT EN ENERGIE

Na de klimaattop in Parijs (december 2015), staat het thema weer hoog op de beleidsagenda. Zo werd begin dit jaar een parlementaire klimaatcommissie opgericht die gaat bekijken met welke maatregelen Vlaanderen de afspraken die tijdens de klimaattop in Parijs zijn gemaakt kan nakomen.

Voor de land- en tuinbouwsector werden in 2014 al drie nieuwe reductiemaatregelen geselecteerd om, met ondersteuning vanuit het Vlaams klimaatfonds, broeikasgasemissies in de sector te verminderen.

Eén van deze maatregelen betreft een eenmalige subsidie voor de uitvoering van het project Enerpedia 2.0 door de praktijkcentra uit de vijf provincies, het Vlaams onderzoeksinstituut ILVO, het Innovatiesteunpunt en de Thomas More hogeschool. Het doel van Enerpedia 2.0 is om energiebesparende, emissiereducerende of hernieuwbare energietechnieken ingang te doen vinden in de landbouwsector. Dat gebeurt door sensibilisering en vorming, kennisuitwisseling, doormetingen van technieken, individuele en groepsbegeleiding van land- en tuinbouwbedrijven.

Op de vernieuwde [Enerpedia-website](#) kunnen individuele landbouwers met algemene of specifieke vragen m.b.t. energiebesparing, energieproductie of gebruik van biomassa terecht.

Eind 2015 werden de EPB -normen (U-waarden) voor nieuwbouw of grondige renovatie van energie-intensieve landbouwgebouwen (i.e. pluimveestallen, varkensstallen, verwarmde/gekoelde productie- of bewaarloodsen) herzien n.a.v. een recente evaluatie van de energieprestatieregelgeving door het Vlaams Energieagentschap (VEA). Op een nieuw stakeholderoverleg rond EPB-normen voor landbouwgebouwen wordt de haalbaarheid (technisch, economisch ...) van deze nieuwe normen afgetoetst met de sector. Dit overleg vindt plaats op 4 februari in Gent.

5.8 GEÏNTEGREERDE GEWASBESCHERMING (IPM)

Eind 2014 keurde de Vlaamse Regering definitief het besluit goed dat de toepassing van IPM voor professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen oplegt. Veel professionele gebruikers zijn zich nog onvoldoende bewust van de maatregelen die van hen verwacht worden.

Aan de hand van de controleresultaten van de onafhankelijke controle instanties en nieuw opduikende fyto-sanitaire problemen (o.a. maiswortelboorder, knolcyperus, Drosophila suzukii...), zullen de richtlijnen waar nodig verfijnd en aangepast worden in samenspraak met de stakeholders. De land- en tuinbouwers zullen hiervan via alle voorlichtingskanalen op de hoogte gebracht worden. De voorziene permanente bijscholingen in het kader van de fytolicensie zullen dieper ingaan op geïntegreerde gewasbescherming.

5.8.1 Demonstraties, studiedagen, voordrachten, opleidingen

De voorlichters van het departement zullen ook in 2016 veel aandacht besteden aan IPM en elke gelegenheid aangrijpen om professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen te wijzen op hun verantwoordelijkheden. Dit zullen ze doen tijdens demonstraties, studiedagen, lezingen en tijdens opleidingen om de fytolicensies voor gebruiker en verkoper van gewasbeschermingsmiddelen te behalen en te behouden.

5.8.2 Praktijkids Gewasbescherming

De Praktijkids Gewasbescherming is zowel online als in gedrukte vorm beschikbaar. De gedrukte versie wordt vooral gebruikt als handleiding bij lessenreeksen voor erkend gebruiker. Ze wordt regelmatig bijgewerkt en geactualiseerd. Voor de actualisering van de richtlijnen IPM wordt er intens overlegd met de sectorwerkgroepen. In 2016 wordt in overleg met de sector de nieuwe erosiewetgeving, de preventie van knolcyperus en Diabrotica opgenomen in de praktijkids en in de richtsnoeren van IPM.

Wil u meer informatie over geïntegreerde gewasbescherming? Raadpleeg dan onze [Praktijkidsen](#).

5.9 BIOLOGISCHE TEELT

De biologische sector bevindt zich momenteel nog steeds in een vraagmarkt. Het is en blijft een uitdaging om vraag en aanbod goed op elkaar af te stemmen. De biologische teeltmethode kan een goed doordacht duurzaam alternatief zijn voor diverse gangbare bedrijven. Deze piste moet verder onderzocht en ondersteund worden. Ook in 2016 zal via diverse kanalen voorlichting en advies (bv. financiële ondersteuning bij biobedrijfsadvisering: www.vlaanderen.be/landbouw/bio) verstrekt worden, ook ondersteund vanuit het Departement Landbouw en Visserij, om land- en tuinbouwers te begeleiden in deze uitdagende omschakeling.

In de praktijk zal ook in 2016 de regelgeving van MAP 5 een heet hangijzer blijven. De fosfaatnorm beperkt de bedrijfsvoering van menig biologische land- en tuinbouwer op het vlak van bemesting via onder andere dierlijke mest, wat zeker zijn weerslag heeft op de productie. Een demonstratieproject 'praktijkgerichte oplossingen voor organische stofopbouw in biologische landbouw onder MAP 5' zal in 2016 van start gaan en kan mogelijk oplossingen aanreiken voor een aantal plantaardige sectoren.

6 PLANTAARDIGE PRODUCTIE

6.1 AARDAPPELEN, BIETEN EN CHICOREI

Aardappelen, cichorei en suikerbieten zijn belangrijke teelten op gespecialiseerde akkerbouwbedrijven. Verbetering van het rendement en het bedrijfsinkomen van de akkerbouwer kan door een doordachte en bewuste rassenkeuze en een aangepaste duurzame teelttechniek. Het wegvallen van het suikerbietenquotum vanaf 2017 is een bijkomende uitdaging.

Door de zeer goede opbrengsten in 2014 daalde het areaal suikerbieten opnieuw in 2015. Door de uitzonderlijk goede weersomstandigheden werden per ha opnieuw topopbrengsten van suiker behaald. Dit versterkt de concurrentiepositie van de Vlaamse suikerbietenteler voor de toekomst. Alleen de meest rendabele teeltgebieden zullen na het wegvallen van het suikerbietenquotum overblijven.

Voor aardappelen wordt stilgestaan bij de ervaringen met doorwas in 2015. Dit probleem ontstaat na een lange droogteperiode in de zomermaanden, zoals in 2015, en heeft een grote vermindering van de kwaliteit van de consumptieaardappelen als gevolg. Hierdoor komen de rendabiliteit en het totaal inkomen van het landbouwbedrijf in gevaar.

Op het gebied van bemesting, gewasbescherming en erosiebestrijding zijn er belangrijke beleidsveranderingen. MAP 5, de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming en de nieuwe erosiewetgeving zullen een grote impact hebben op de akkerbouwsector. Op alle voorlichtingsactiviteiten zal aan deze elementen veel aandacht besteed worden. Wat dit betekent in de praktijk wordt op de proefboerderijen concreet gedemonstreerd. In persartikels, brochures en studievergaderingen komen deze uitdagingen ruim aan bod.

Bieten en cichorei zijn erosiegevoelige teelten. Onderzoek uitgevoerd door het Bieteninstituut heeft aangetoond dat niet-kerende bodembewerkingen in de bietenteelt mogelijkheden bieden om erosie brongericht aan te pakken. Voor de cichoreiteelt is dit minder evident en zal er met de steun van de Vlaamse overheid een demonstratieproject opgestart worden om de mogelijkheden aan te tonen.

6.1.1 Studiedagen en bedrijfsbezoeken

6.1.1.1 Studiedagen ‘Actualiteiten en proefresultaten in de akkerbouw’

Op de studiedagen ‘Actualiteiten en proefresultaten in de akkerbouw’ worden actuele en beleidsrelevante thema’s besproken zoals de ervaringen met het nieuwe GLB in het voorbije jaar en de aandachtspunten voor het volgende jaar, de nieuwe regels in het kader van de randvoorwaarden erosie, en nuttige teelttips op basis van ervaringen in de praktijk en op de proefvelden die een goed bedrijfsinkomen verzekeren.

De mogelijkheden om doorwas bij aardappelen te voorkomen worden aan de hand van de ervaringen in 2015 toegelicht. Een tweede belangrijk aandachtspunt in de aardappelteelt is de bemesting. Aardappelen zijn de risicoteelt bij uitstek in de akkerbouw om overschrijdingen van de nitraatresidu’s te hebben. Rendabiliteit staat of valt met het gebruik van gezond en kwaliteitsvol pootgoed. De akkerbouwer krijgt een aantal tips om bij levering een controle uit te voeren van het pootgoed.

Voor de suikerbieten ligt het accent op een verantwoorde rassenkeuze. Het wegvallen van het bietenquotum geeft een grote onzekerheid bij de akkerbouwer. Het antwoord op deze onzekerheid is te streven naar een hoge rendabiliteit van de suikerbietenteelt waarbij de rassenkeuze een belangrijke rol speelt. De keuze van de rassen moet op verschillende factoren gebaseerd zijn: wortelopbrengst en suikergehalte zijn belangrijk maar hiernaast kunnen ook resistentie tegen ziekten, lage tarra, bewaarbaarheid van de biet een belangrijke rol spelen enerzijds om de productiekost te drukken en anderzijds om een verminderde afhouding te bekomen. In dit kader is ook het voorkomen van allerlei resistentie in de bietenteelt een belangrijk item om op lange termijn de rendabiliteit te verzekeren.

////////////////////////////////////

In het kader van MAP 5 wordt ook stilgestaan bij de fosfaatbemesting in de akkerbouw.

In samenwerking met: Departement Landbouw en Visserij (inkomenssteun), PCA/Inagro, BDB en KBIVB

Waar en wanneer? Op 12 januari 2016 in Ninove en op 19 januari 2016 in Lubbeek

Zie ook onze [activiteitenagenda](#) op de website van landbouw en visserij

6.1.1.2 Bezoek demobedrijven in de akkerbouw

De demobedrijven dienen als proefplatform waar de praktijkcentra, LCG, PCA, Inagro, LCV en BDB, een aantal proefvelden aanleggen waarop de belangrijkste nieuwigheden gedemonstreerd worden. De exacte thema's worden gekozen in samenspraak met de 'praktijkcentra op de verschillende technische comités en in functie van de beleidsrelevantie. Thema's die zeker aan bod komen zijn: erosiebestrijding, teelttechnieken om de rendabiliteit te verhogen of te verzekeren zoals een aangepaste rassenkeuze, IPM, bemesting volgens het nieuwe MAP. De coördinatie en organisatie gebeuren door de voorlichters van het departement.

In samenwerking met: LCG, PCA, Inagro, LCV en BDB

Waar en wanneer? Op 3 juni 2016 in Huldenberg en op 10 juni 2016 in Nieuwenhoven

6.1.2 Publicaties

In het kader van IPM is het noodzakelijk dat de akkerbouwer beschikt over de juiste informatie van ziekten en plagen en hun bestrijding in aardappelen, bieten en cichorei. Omdat er jaarlijks evoluties zijn, worden de gewasbeschermingsbrochures herzien. Ze worden gebruikt tijdens opleidingen, onder meer in het kader van de B-cursussen en/of fytolicentie-opleidingen (basiscursus en permanente opleidingen).

Voorts worden in samenwerking met de praktijkcentra regelmatig artikels in de vakpers gepubliceerd.

Voor de Praktijkgids Bemesting wordt een bijdrage over aardappelen, bieten en cichorei uitgewerkt.

6.1.3 Voordrachten op vraag van derden

Op vraag van derden (beroepsorganisaties, andere overheden zoals LNE, VMM, provincies, gemeenten) bieden we volgende onderwerpen aan:

- de nieuwe erosieregels
- voorkomen van gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater met specifieke toelichting van de geldende wetgevingen en de toepassing ervan
- wetgeving inzake gewasbescherming en gewasbeschermingsmiddelen, met name toelatingen, gebruiksvoorwaarden, Vlaams en federaal actieplan duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen
- gewasbescherming in aardappelen, suikerbieten en cichorei,
- duurzaam en verantwoord gebruik van gewasbeschermingsmiddelen
- IPM
- opleidingen in functie van de fytolicentie.

6.1.4.4 Evaluatie van de mogelijkheden en demonstratie van nuttige erosiebestrijding in fijnzadige teelten en andere groenten

Dit project heeft als doelstelling de groente-, witloof- en cichoreiteelt te laten slagen binnen de nieuwe maatregelen voor erosie op rode en paarse percelen. Er wordt gedemonstreerd welke technieken voor de verschillende teelten best toegepast worden, om enerzijds te voldoen aan de randvoorwaarden voor erosie en anderzijds een verantwoorde opbrengst en kwaliteit te garanderen. Volgende aspecten komen aan bod: het aanleggen van erosiebestrijdende drempeltjes in ruggenteelten, niet-kerende bodembewerking, mulchzaai en strip-till.

Begindatum: 1 januari 2015

Einddatum: 31 december 2016

Uitvoerders: Inagro, PCG, KBIVB, NPW, ILVO

6.1.4.5 NIEUW: Erosie in de akkerbouw: knelpunten en oplossingen

Begindatum: 1 maart 2016

Einddatum: 28 februari 2018

Uitvoerders: Inagro, Proefcentrum voor Aardappelteelt (PCA), PIBO Campus, Koninklijk Belgisch Instituut tot Verbetering van de Biet (KBIVB), Landbouwcentrum voor Voedergewassen (LCV), Hooibeekhoeve, Centre indépendant de promotion fourragère (CIPF)

[Meer info](#)

6.1.5 Contactgegevens voorlichters

Annie Demeyere

T 016 66 61 21

M 0473 83 70 45

annie.demeyere@lvvlaanderen.be

Eugeen Hofmans

T 016 66 61 24

M 0473 83 70 11

eugeen.hofmans@lvvlaanderen.be

6.1.6 Relevante praktijkcentra

- Interprovinciaal Proefcentrum voor de Aardappelteelt ([PCA](#))
Karreweg 6, 9770 Kruishoutem, T 09 381 86 86, F 09 381 86 99
- Koninklijk Belgisch Instituut tot Verbetering van de Biet ([KBIVB](#))
Molenstraat 45, 3300 Tienen, T. 0496 55 75 04, F 016 82 04 68

6.2 GRANEN EN ENERGIETEELTEN

6.2.1.2 Bezoek demobedrijven in de akkerbouw

Het programma van deze namiddag rondgangen wordt ingevuld met voordrachten en veldbezoeken die de complete rotatie van een praktijkbedrijf bestrijken. De teelttechniek van graangewassen komt ruimschoots aan bod. De akkerbouwer ziet hierin een gewaardeerde gelegenheid om zich te vergewissen van de actuele stand van de gewassen op andere velden.

In samenwerking met: ILVO, PCA/Inagro, KBIVB, BDB, LCG

Waar en wanneer? Op 3 juni in Huldenberg en op 10 juni in Nieuwenhove.

6.2.1.3 Najaarstudiedagen graangewassen

Deze studiedagen bieden een platform voor beleidsvoorlichting en voorlichting rond teelttechniek (rassen, gewasbescherming, ...) en het communiceren van de proefresultaten vanuit privé-instellingen. In het programma komen de proefresultaten aan bod van het Landbouwcentrum Granen. De link wordt gelegd met beleidsthema's zoals IPM en reductie van gewasbeschermingsmiddelen. Een gastspreker zal verder toelichting geven bij een thema dat aanleunt bij de heersende actualiteit van de regio (bijvoorbeeld erosieproblematiek).

In samenwerking met: ILVO, praktijkcentra, BDB, Landbouwscholen Oudenaarde en Tongeren, Phytofar, Semzabel, ...

Waar en wanneer? De najaarsgraanvergaderingen zijn gepland op dinsdag 20, woensdag 21 en donderdag 22 september 2016 in Oudenaarde (zaal Molenhof), Lubbeek (zaal Craywinckelhof) en Ninove (zaal Kellenhof).

Zie ook onze [activiteitenagenda](#) op de website van landbouw en visserij

6.2.1.4 Velddemo energiegewassen

De velddemo is gepland op het proefplatform 'Energieteelten' in Paulatem.

Vanuit het departement wordt de actualiteit geschetst en worden enkele teelten toegelicht (de actuele marktsituatie, teelttechniek, mogelijke meerwaarde voor de landbouwer, landbouwsector en milieu). Het platform is louter demonstratief en biedt de bezoeker de kans kennis te maken met enkele energieteelten die in het buitenland (Duitsland, Frankrijk) hun waarde hebben bewezen. Het gaat hier vaak om meerjarige teelten zoals Miscanthus (olifantsgras), Sylphie (zonnekroon), Sida (reuzenmalva), Igniscum (reuzenduizendknoop). Veel van deze teelten hebben een grote meerwaarde naar de imkerij toe. Ook nieuwe alternatieve teelten worden gedemonstreerd om de klassieke bedrijfsrotatie in de akkerbouw te verbreden.

In samenwerking met: Ilvo, Inagro, Provincie Vlaams-Brabant en andere

Waar en wanneer? Vrijdag 7 oktober 2016 op het proefplatform in Paulatem.

6.2.2 Publicaties

6.2.2.1 Praktijkids bemesting: module akkerbouw

Het deel van de praktijkgids bemesting over granen wordt uitgewerkt.

In samenwerking met: BDB, LCG.

6.2.2.2 Publicatie ‘Granen - Oogst 2016’

LCG maakt in samenwerking met de partners en het departement jaarlijks een aantal artikels en een brochure over allerlei teeltaspecten (rassenkeuze, gewasbescherming, economische beschouwingen, ...) van granen op basis van de proefwerking 2015. Deze verschijnen in de vakpers en op de LCG-website.

In samenwerking met: LCG, Phytofar.

Wanneer? Eind 2016.

6.2.3 Voordrachten op vraag van derden

Op vraag van derden kunnen naast teelttechnische aspecten van granen en energiegewassen ook algemene onderwerpen voor de akkerbouw gebracht worden:

- duurzame gewasbescherming: IPM, rendabiliteitsvergelijking van verschillende teeltstrategieën (rassenkeuze, fyto, fyto-licentie ...)
- teelttechniek en verwerkingsmogelijkheden van nieuwe energieteelten
- economie: graanmarkt en daaraan gelinkt de veevoeders
- beleidsprioriteiten (MAP, erosie, IHD, nieuwe GLB..)
- biobased: alternatieve mogelijkheden voor inkomensvorming.

6.2.4 Contactgegevens voorlichters

Jean-Luc Lamont

T 02 552 78 92

M 0473 83 70 57

jean-luc.lamont@lv.vlaanderen.be

6.2.5 Relevante praktijkcentra

- Landbouwcentrum granen (LCG)
Ieperseweg 87 B-8800 Roeselare (Rumbeke-Beitem), T +32 (0)51 27 32 41, F +32 (0)51 24 00 20

////////////////////////////////////

6.3 VOEDERGEWASSEN

Met een nieuw GLB, een nieuw mestactieplan (MAP5) en de afschaffing van het melkquotum was 2015 een jaar met heel wat veranderingen. Omdat nog heel wat rundveehouders op zoek zijn naar de meest geschikte invulling van deze aspecten voor hun bedrijf, blijft voorlichting over deze thema's ook in 2016 een prioriteit. Naast deze thema's vormen ook de aangepaste erosiewetgeving, de economische situatie, het duurzaam en milieuvriendelijk gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de wetgeving rond knolcyperus en de maïswortelboorder belangrijke thema's binnen de voorlichtingsactiviteiten.

Het nieuwe GLB vergt van de rundveehouders heel wat inspanningen en dwingt hen tot heel wat aanpassingen in hun bedrijfsvoering. Veel rundveehouders hadden tot 2015 slechts twee teelten (gras en maïs). Het GLB verplicht echter elke landbouwer met meer dan 30 ha bouwland, om minstens drie teelten op te nemen in het bouwplan. Bovendien is de landbouwer verplicht om 5% van het bouwland als ecologisch aandachtgebied te voorzien. In 2015 was het zoeken naar de beste oplossing voor het bedrijf: teel ik een vlinderbloemige en voldoe ik zo aan mijn derde teelt en meteen ook aan de vergroeningsvoorwaarden? Of teel ik een niet-vlinderbloemige derde teelt bijvoorbeeld voederbieten en oogst ik mijn maïs voor 30 september om zo nog een mengsel van groenbedekkers te kunnen zaaien voor de vergroening? Al te vaak ging men in 2015 met teelten aan de slag zonder de nodige kennis daaromtrent. Teeltmislukkingen met een belangrijke bedrijfseconomische impact waren dan ook onvermijdelijk. Het blijft dan ook een belangrijke uitdaging om de nodige vakkennis bij te spijkeren en de nodige ondersteuning te bieden voor bedrijfseconomische beslissingen tijdens de voorlichtingsactiviteiten met het oog op het teeltjaar 2016.

MAP 5 is eveneens van kracht geworden in 2015. Sommige aspecten (bv. de strengere voorwaarden voor focusbedrijven) vinden pas ingang vanaf 2016. Dit is een zeer belangrijk aspect waar we uitgebreid bij stil zullen staan. Zo zullen we in de tweede helft van mei een machinedemo organiseren rond de toediening van organische meststoffen. Dit om nieuwe technieken aan het grote publiek kenbaar te maken en om landbouwers vertrouwd te maken met de nieuwe voorwaarden in MAP 5.

Bij de voorlichtingsactiviteiten wordt ook sterk ingezet op het duurzaam telen van voedergewassen. Het is echter onvoldoende om enkel te focussen op een optimale rassenkeuze; ook een oordeelkundige bemesting, duurzame gewasbescherming en een doordacht management zijn van cruciaal belang. Kortom: een integrale benadering is meer dan ooit nodig. Op al deze aspecten wordt dieper ingegaan tijdens de voorlichtingsactiviteiten.

Landbouwers voorzien van beleidsrelevante informatie, nieuwe of wijzigende reglementeringen (erosiewetgeving, knolcyperus en maïswortelboorder) wordt beschouwd als een voortdurende opdracht. Deze thema's hebben een belangrijke invloed in gebieden die geconfronteerd worden met deze problematiek. Het is onze opdracht landbouwers aan te moedigen om hiermee zo mogelijk proactief om te gaan.

Op de twee proefplatforms (Huldenberg en Nieuwenhove) zal daarom ook zo veel mogelijk ingespeeld worden op al deze strategisch belangrijke thema's. Zo zal er, net zoals in 2015, een erosiebestrijdingsproef in maïs aanliggen. Dit omdat maïs bestempeld wordt als een erosiegevoelige teelt en nieuwe teelttechnieken verplicht zullen moeten worden toegepast. Tot op heden is er nog weinig praktijkervaring met sommige van deze technieken en is gerichte informatie gebaseerd op praktijkervaring onontbeerlijk. Daarnaast zullen er ook bezoeken worden gebracht aan de demovelden grasklaver en veldbonen. Dit om enerzijds de afhankelijkheid van de eiwitimport terug te dringen en anderzijds om de landbouwers te overtuigen van het potentieel van vlinderbloemigen. Ook zullen er in het kader van IPM onkruidbestrijdingsproeven in maïs worden aangelegd. Dit om landbouwers vertrouwd te maken met het duurzaam en milieuvriendelijk gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

6.3.2 Publicaties

Er worden artikels/brochures/publicaties geschreven om landbouwers te informeren over allerlei teeltaspecten of beleidsaspecten (bemesting, rassenkeuze, onkruidbestrijding, erosiebestrijding, ...) van voedergewassen. Dit gebeurt meestal in samenwerking met het LCV of met de voorlichters van het departement. De artikels verschijnen dan in de vakpers en op de website van het LCV. Deze artikels kunnen geschreven worden op basis van de eigen demoveldervaringen of op basis van wijzigende beleidsveranderingen.

6.3.3 Voordrachten op vraag van derden

Op vraag van derden (landbouwcomices, opleidingen in het kader van B-cursus, opleidingen in het kader van fytollicentie,...) kunnen voordrachten gegeven worden over verschillende thema's, zoals erosiewetgeving, fytollicentie, IPM, onkruidherkenning, insectenleer en insectenplagen in de akkerbouw,...

6.3.4 Demonstratieprojecten

6.3.4.1 Bieten en maïs in strepen: introductie van strip-till in Vlaanderen

Vanaf 2018 worden landbouwers die maïs willen telen, verplicht mulchzaai of strip-till toe te passen op de meest erosiegevoelige (parse) percelen. Via dit project maken de landbouwers kennis met de techniek van strip-till bij de teelt van bieten en maïs. In erosiegevoelige gebieden worden demoplatforms aangelegd. Aspecten die in het project aan bod komen, zijn: groenbedekkers, grondbewerking na de oogst van de voorvrucht, werkdiepte van de strip-till, effect van bredere strook (meer dan 15 cm), toepassing dierlijke mest en/of kunstmeststoffen, grasland als voorvrucht voor de maïsteelt, invloed op de opbrengst, ...

Begindatum: 15 februari 2015

Einde: 14 februari 2017

Uitvoerders: LCV, KBIVB, Hooibeekehoeve, BDB, PIBO, VTI Poperinge

6.3.4.2 Toepasbaarheid van vlinderbloemigen bij de invulling van vergroening met focus op rundveebedrijven met nauwe vruchtwisseling

Algemene doelstelling van dit project is de bewustmaking over de mogelijkheden van vlinderbloemigen, geteeld onder de vergroeningsvoorwaarden, en dit op een manier die het best geschikt is binnen de individuele bedrijfsvoering. De focus ligt op rundveebedrijven met een nauwe vruchtwisseling. Door middel van demonstratie en sensibilisering zal de gebundelde informatie kenbaar gemaakt worden aan de doelgroep.

Begindatum: 1 maart 2015

Einddatum: 28 februari 2017

Uitvoerders: Inagro, Hooibeekehoeve, Provinciaal Instituut Biotechnisch Onderwijs Tongeren (PIBO), HoGent, ILVO, Proef- en Vormingscentrum voor de Landbouw (PVL)

6.3.4.6 **NIEUW: Erosie in de akkerbouw: knelpunten en oplossingen**

Het doel van het project is een verdere sensibilisering en begeleiding van landbouwers in hun zoektocht naar een haalbare implementatie van de erosiewetgeving op hun bedrijf. In het project wordt gefocust op niet-kerende grondbewerking in bietenteelt, striptill bij maïs en aanleg drempels bij aardappelen. Er wordt gewerkt op specifieke knelpunten die landbouwers ervaren. Verder worden nieuwe technieken voor erosiebestrijding gedemonstreerd.

Begindatum: 1 maart 2016

Einddatum: 28 februari 2018

Uitvoerders: Inagro, Proefcentrum voor Aardappelteelt (PCA), PIBO Campus, Koninklijk Belgisch Instituut tot Verbetering van de Biet (KBIVB), Landbouwcentrum voor Voedergewassen (LCV), Hooibeekhoeve, Centre indépendant de promotion fourragère (CIPF)

6.3.5 **Contactgegevens voorlichters**

Mathias Abts

T 016 66 61 35

M 0491 86 85 59

mathias.abts@lvvlaanderen.be

Francis Flusu

T 016 66 61 23

M 0473 83 70 44

francis.flusu@lvvlaanderen.be

6.3.6 **Relevante praktijkcentra**

- Landbouwcentrum voor Voedergewassen ([LCV](#))
Hooibeeksedijk 1, 2440 Geel, T 014 85 27 07, F 014 85 36 15

6.4 OPENLUCHTGROENTEN

Voor de openluchtgroenten is de bodem een cruciale productiefactor. Het internationaal jaar van de bodem waarin we de bodem centraal stelden, is net achter de rug. Ook in 2016 blijven we het belang van een gezonde en vruchtbare bodem verder in de kijker plaatsen. Technieken om het organische stofgehalte van de landbouwbodem te verhogen moeten ruimer toegepast worden.

2016 wordt ook het jaar van de verdere implementatie van MAP 5. De mestwetgeving heeft een grote impact op de sector van openluchtgroenten. Door de grote verscheidenheid in groenteteelten en teeltperiodes is het geen evidentie om in alle omstandigheden binnen de MAP 5-normen kwaliteitsvolle groenten te produceren. Via voorlichtingsvergaderingen wordt, naast de nieuwe regelgeving, ook praktisch geduid welke stappen nog gezet kunnen worden in een verdere bijsturing van de bemestingsstrategie. Organische bemesting is in Vlaanderen een belangrijk gegeven, zowel voor de bemesting als voor aanbreng van organische stof. Op een machinedemo op 12 mei in Merelbeke worden de technieken voor het op een oordeelkundige manier aanbrengen van vaste en vloeibare organische mest in de praktijk gedemonstreerd.

Erosie blijft in bepaalde regio's ook voor de groenteteelt een belangrijk aandachtspunt. Het toelichten van de aangepaste erosieregelgeving binnen de randvoorwaarden van het GLB is een voorlichtingsactie om de betrokken telers te informeren. Met het onderzoeksproject 'De teelt van groenten en maïs laten slagen binnen de nieuwe randvoorwaarden erosie' en het demonstratieproject, hieronder vermeld, krijgt de sector bijkomende informatie voor het toepassen van erosie werende maatregelen.

Net als in andere sectoren is inzicht in de rendabiliteit van de teelt belangrijk om de toekomst van de bedrijf uit te bouwen. Wegens de grote diversiteit in de types van groenteteelten is het des te belangrijker om een goed zicht te hebben op de bedrijfsspecifieke kosten en opbrengsten van de teelten. Tijdens diverse voorlichtingsactiviteiten wordt aandacht besteed om de kennis voor de bepaling van de rendabiliteit bij de telers te verbeteren.

Kwaliteit van groenten is een basisvereiste om tot rentabiliteit te komen. In het voorlichtingsplan zal hier ruim aandacht aan besteed worden onder meer door teeltspecifieke studieavonden voor prei en industriebloemkool. Daarnaast wordt in samenwerking met de praktijkcentra en producentorganisaties een demoplatform industriebloemkool opgestart.

6.4.1 Studiedagen en bedrijfsbezoeken

6.4.1.1 Studieavond 'Toekomstgerichte preiteelt in Vlaanderen'

De preiteelt is een belangrijke Vlaamse intensieve groenteteelt. Op deze studieavond kijken we naar de mogelijkheden van de preiteelt in de toekomst.

In samenwerking met: PCG, REO Veiling, Ingro, TACO, Inagro en Boerenbond

Waar en wanneer? Op 19 januari 2016 in cultureel centrum De Link in Sint-Eloois-Winkel

6.4.1.2 Studieavond 'Kwaliteit bij industriebloemkool'

Het telen van kwaliteitsvolle bloemkolen is een basis om de rendabiliteit van de teelt te handhaven. Via insteken van onder andere veredelaars, praktijkcentra, teeltbegeleiders, producentorganisaties en afnemers worden alle aspecten benaderd.

In samenwerking met: Ingro, Vegebe, TACO, PCG, Inagro en Boerenbond

Waar en wanneer? Op 22 februari 2016 in Staden

6.4.4.3 Openluchtgroenteteelt: verhogen van de rendabiliteit door inzicht in de kostenstructuur

Via dit project wordt aan de groentetelers meer inzicht verschafd in de kostenstructuur om zo de rendabiliteit van de sector op korte en lange termijn te verhogen. Dit gebeurt via vier stappen:

- inzicht in de kostenstructuur van economisch belangrijke teelten
- info verzamelen over de kostprijs van economisch minder belangrijke, alternatieve teelten
- aanleren van managementtechnieken zoals kas- en risicoplaning
- kennis die besproken is in studieclubs per teelt, laten doorstromen naar de volledige sector.

Begindatum: 1 maart 2015

Einddatum: 28 februari 2017

Uitvoerders: PCG, Inagro, PSKW, ISP

6.4.4.4 Evaluatie van de mogelijkheden en demonstratie van nuttige erosiebestrijding in fijnzadige teelten en andere groenten

Dit project heeft als doelstelling de groente-, witloof- en cichoreiteelt te laten slagen binnen de nieuwe maatregelen voor erosie op rode en paarse percelen. Er wordt gedemonstreerd welke technieken voor de verschillende teelten best toegepast worden, om enerzijds te voldoen aan de randvoorwaarden voor erosie en anderzijds een verantwoorde opbrengst en kwaliteit te garanderen. Volgende aspecten komen aan bod: het aanleggen van erosiebestrijdende drempeltjes in ruggenteelten, niet-kerende bodembewerking, mulchzaai en strip-till.

Begindatum: 1 januari 2015

Einddatum: 31 december 2016

Uitvoerders: Inagro, PCG, KBIVB, NPW, Ilvo

6.4.4.5 Oplossingen voor bodemvruchtbaarheid en nutriëntenverlies a.d.h.v. risicoanalyse op groentebedrijven

De doelstelling van het project is het demonstreren dat alle maatregelen, methoden en technieken moeten geëvalueerd worden op hun bruikbaarheid, om enerzijds het nutriëntenverlies te beperken en anderzijds de bodemvruchtbaarheid te verhogen. Op praktijkbedrijven zal getoond worden hoe er voor probleemteelten ook oplossingen zijn. Een risicomatrix moet zowel telers als adviseurs in staat stellen om te evalueren of bepaalde maatregelen voldoende zijn om het nutriëntenverlies te beperken en/of er kansen zijn de bodemvruchtbaarheid te verhogen.

Begindatum: 1 januari 2015

Einddatum: 31 december 2016

Uitvoerders: Proefstation voor de Groenteteelt (PSKW), PCG, Inagro

6.4.5 Contactgegevens voorlichters

Bart Debussche
T 050 24 77 11
M 0473 82 70 14
bart.debussche@lvvlaanderen.be

Henkie Rasschaert
T 09 276 28 54
M 0473 83 70 35
henkie.rasschaert@lvvlaanderen.be

6.4.6 Relevante praktijkcentra

- Proefstation voor de Groenteteelt ([PSKW](#))
Duffelsesteenweg 101, 2860 Sint-Katelijne-Waver, T 015 30 00 60, F 015 30 00 61
- [Inagro](#)
Ieperseweg 87, 8800 Rumbeke-Beitem, T 051 27 32 00, F 051 24 00 20
- Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt Oost-Vlaanderen ([PCG](#))
Karreweg 6, 9770 Kruishoutem, T 09 381 86 86, F 09 381 86 99

6.5 GLASGROENTEN EN TEELTEN ONDER BESCHUTTING

6.5.4.2 Sensibilisering rond puntvervuiling en bio-zuiveringssystemen in alle land- en tuinbouwsectoren in West en Oost-Vlaanderen (Bioremediatie West)

Alle land- en tuinbouwers in West- en Oost-Vlaanderen worden grondig geïnformeerd en gesensibiliseerd over het belang van het beheersen van puntvervuiling. Daarbij zullen ze praktisch werkbare tools aangereikt krijgen om deze puntvervuiling effectief te beheersen.

Begindatum: 1 maart 2014

Einddatum: 29 februari 2016

Uitvoerders: Inagro, PCG, PCS, PCA

6.5.4.3 Sensibilisering omtrent puntvervuiling en bio-zuiveringssystemen in alle land- en tuinbouwsectoren in het Oostelijke deel van Vlaanderen (Bioremediatie Oost)

Alle land- en tuinbouwers in Limburg, Vlaams-Brabant en Antwerpen worden grondig geïnformeerd en gesensibiliseerd over het belang van het beheersen van puntvervuiling. Daarbij zullen ze praktisch werkbare tools aangereikt krijgen om deze puntvervuiling effectief te beheersen.

Begindatum: 1 maart 2014

Einddatum: 29 februari 2016

Uitvoerders: Pcfruit, NPW, PCH, PSKW, LCV, Hooibeekhoeve, PIBO

6.5.4.4 Monitoring in de glastuinbouw: Hét instrument voor efficiënte geïntegreerde bestrijding

De doelstelling van het project is telers te overtuigen van het belang van monitoringssystemen als basis voor een goede geïntegreerde gewasbescherming. Er wordt ingegaan op het herkennen van plagen en nuttigen, efficiënt monitoren, een visuele voorstelling van de monitoringsresultaten via gridcharts en technieken voor het uitzetten en bijvoederen van natuurlijke vijanden. De demonstraties gebeuren in groente- en sierteeltgewassen.

Begindatum: 1 januari 2015

Einddatum: 31 december 2016

Uitvoerders: PCS, PCG, PSKW, PC

6.5.4.5 NIEUW: Verbetering van de rendabiliteit door optimalisatie van het bedrijfsmanagement op witloofbedrijven (WITLOOFBAROMETER)

Het doel is te tonen hoe economische en financiële indicatoren gebruikt kunnen worden bij het maken van strategische keuzes en bij het managen van de rendabiliteit op witloofbedrijven. Het projectconsortium zal samen met de witloofproducenten financieel-economische cijfers analyseren en samenbrengen in een financieel-economische barometer voor de witloofteelt (FEB), die online beschikbaar wordt gesteld en die ook na het project inzetbaar is om de rendabiliteit op de bedrijven te evalueren en bij te sturen.

Begindatum: 1 januari 2016

Einddatum: 31 december 2017

Uitvoerders: Nationale Proeftuin voor Witloof, Inagro - afdeling witloof, Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO-L&M), BB Consult

////////////////////////////////////

6.5.4.6 NIEUW: Praktijkgerichte oplossingen voor organische stofopbouw in biologische landbouw onder MAP 5

In de biologische landbouw zijn als gevolg van de verstrengde fosfornormen in MAP 5 een beredeneerde teeltrotatie en een optimale benutting van het bedrijfseigen organisch materiaal meer dan ooit belangrijke instrumenten om de kringloop te sluiten en om een gezonde bodem te behouden. Praktisch haalbare technieken worden gedemonstreerd die zorgen voor een opbouw of minstens behoud van het organische stofgehalte in biologische groenten, akkerbouw, kleinfruit, pitfruit en beschutte teelt.

Begindatum: 1 januari 2016

Einddatum: 31 december 2017

Uitvoerders: Coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting biologische teelt (CCBT), Proefcentrum Pamel, Inagro, Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt Oost-Vlaanderen (PCG), Proefcentrum Fruitteelt (PPS en PAH)

6.5.5 Contactgegevens voorlichters

Marleen Mertens

T 09 276 28 47

M 0496 58 18 34

marleen.mertens@lvvlaanderen.be

Henkie Rasschaert

T 09 276 28 54

M 0473 83 70 35

henkie.rasschaert@lvvlaanderen.be

6.5.6 Relevante praktijkcentra

- Proefcentrum Hoogstraten ([PCH](#))
Voort 71, 2328 Meerle, T 03 315 70 52, F 03 315 00 87
- Proefstation voor de Groenteteelt ([PSKW](#))
Duffelsesteenweg 101, 2860 Sint-Katelijne-Waver, T 015 30 00 60, F 015 30 00 61
- [Inagro](#)
Ieperseweg 87, 8800 Rumbeke-Beitem, T 051 27 32 00, F 051 24 00 20
- Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt Oost-Vlaanderen ([PCG](#))
Karreweg 6, 9770 Kruishoutem, T 09 381 86 86, F 09 381 86 99
- Vlaams Centrum voor Bewaring van Tuinbouwproducten ([VCBT](#))
Willem de Croylaan 42, 3001 Leuven (Heverlee), T 016 32 27 32, F 016 32 29 55
- Nationale Proeftuin voor Witloof ([NPW](#))
Blauwe Stap 25, 3020 Herent, T 016 29 01 74, F 016 22 06 92

////////////////////////////////////

6.6 SIERTEELT

6.6.4 Demonstratieprojecten

6.6.4.1 Sensibilisering rond puntvervuiling en bio-zuiveringssystemen in alle land- en tuinbouwsectoren in West en Oost-Vlaanderen (Bioremediatie West)

Alle land- en tuinbouwers in West- en Oost-Vlaanderen worden grondig geïnformeerd en gesensibiliseerd over het belang van het beheersen van puntvervuiling. Daarbij zullen ze praktisch werkbaar tools aangereikt krijgen om deze puntvervuiling effectief te beheersen.

Begindatum: 1 maart 2014

Einddatum: 29 februari 2016

Uitvoerdere: Inagro, PCG, PCS, PCA

6.6.4.2 Bemesting in vollegrondsierteelt: het totaalconcept gedemonstreerd

De bedoeling van dit project is de vollegrondsiertelers nog sterker te sensibiliseren om hun bemesting op een oordeelkundige, voldoende onderbouwde manier toe te passen. Daartoe zal een totaalconcept van beïnvloedende factoren gedemonstreerd worden. Volgende aspecten komen aan bod: mineralisatie, bekalking, plaatspecifieke toediening van meststoffen, gefractioneerde toediening van organische bemesting, gebruik van groenbedekkers, ...

Begindatum: 1 januari 2015

Einddatum: 31 december 2016

Uitvoerdere: PCS en BDB

6.6.4.3 Monitoring in de glastuinbouw: Hét instrument voor efficiënte geïntegreerde bestrijding

De doelstelling van het project is om telers te overtuigen van het belang van monitoringssystemen als basis voor een goede geïntegreerde gewasbescherming. Er wordt ingegaan op het herkennen van plagen en nuttigen, efficiënt monitoren, een visuele voorstelling van de monitoringsresultaten via gridcharts en technieken voor het uitzetten en bijvoeden van natuurlijke vijanden. De demonstraties gebeuren in groente- en sierteeltgewassen.

Begindatum: 1 januari 2015

Einddatum: 31 december 2016

Uitvoerdere: PCS, PCG, PSKW, PCH

6.6.4.4 NIEUW: Telen met inzicht: bedrijfseconomische gegevens, rekentool en simulaties voor onderbouwde toekomstgerichte bedrijfsbeslissingen in de sierteelt

Het demonstratieproject heeft o.a. tot doel door interpretatie van de bedrijfseconomische boekhouding en inzicht in externe factoren zoals vergunningsbeleid e.d. beslissingen op lange en korte termijn helpen te onderbouwen zodat conform de huidige marktsituatie strategische keuzes gemaakt kunnen worden. Verschillende scenario's (investeringen, bedrijfsomvorming, ...) worden gesimuleerd met behulp van een tool om een businessplan op te maken.

Begindatum: 1 januari 2016

Einddatum: 31 december 2017

Uitvoerders: Proefcentrum voor Sierteelt (PCS), Vlaams Milieuplan Sierteelt (VMS), BB Consult – AVBS

6.6.4.5 NIEUW: Erosie in de sier- en fruitteelt: een brongerichte aanpak

Vanwege de heel specifieke teeltsystemen in de sier en de fruitteelt is het niet evident om erosie maatregelen toe te passen. De praktische toepasbaarheid en haalbaarheid van verschillende maatregelen (erosiemulchen, erosiedrempels, erosiegrachten, erosiestroken, erosiegrassen, niet-kerende bodembewerking) worden gedemonstreerd. Er worden erosieteams samengesteld waarvan de bijeenkomsten moeten resulteren in haalbare bron- en effectgerichte maatregelen.

Begindatum: 1 januari 2016

Einddatum: 31 december 2017

Uitvoerders: Proefcentrum voor Sierteelt (PCS), Proefcentrum Fruitteelt (PCFruit), Proefcentrum voor de Aardappelteelt (PCA)

6.6.5 Contactgegevens voorlichters

Pascal Braekman

T 09 276 28 43

M 0474 72 00 49

pascal.braekman@lv.vlaanderen

Yves Marcipont

T 03 224 92 72

M 0499 86 50 40

Yves.marcipont@lv.vlaanderen.be

Yvan Cnudde

T 09 276 28 50

M 0473 83 70 63

yvan.cnudde@lv.vlaanderen.be

Henkie Rasschaert

T 09 276 28 54

M 0473 83 70 35

henkie.rasschaert@lv.vlaanderen.be

6.6.6 Relevante praktijkcentra

- Proefcentrum voor Sierteelt ([PCS](#))
Schaessestraat 18, 9070 Destelbergen, T 09 353 94 94, F 09 353 94 95

6.7 FRUITTEELT

De fruitsector is een zeer gevarieerde sector met enerzijds het hardfruit appelen en peren, en anderzijds het zachtfruit, zoals aardbeien, frambozen, bessen, bramen, kiwibes, kersen, druiven.

Door de Ruslandcrisis is de pitfruitteler vandaag nog meer dan vroeger een prijsnemer in de markt. Voor appelen is er in Europa een overaanbod waar de prijzen bepaald worden in Polen, een land met lagere productiekosten. Voor de afzet van Vlaamse peren nam Rusland in het verleden een te groot marktaandeel voor zijn rekening. Hier moet de sector actief inzetten op een diversificatie van exportmogelijkheden.

Innovatie blijft ook voor de fruitteelt een belangrijke uitdaging. De praktijkcentra voor fruitteelt werken voortdurend aan nieuwe ontwikkelingen zowel op teelttechnisch vlak als hulpmiddelen inzake registratie en bedrijfsvoering. In het kader van bedrijfsdiversificatie wordt er ook gezocht naar andere rendabele fruitteelten. Zo wordt er onderzoek opgestart naar de teelt van abrikozen, pruimen en okkernoten. De noodzaak om te heroriënteren werd in 2014 door de appel- en perencrisis extra actueel. De weg naar het genereren van voldoende inkomsten is afhankelijk van de individuele bedrijfssituatie. De rentabiliteit tussen de bedrijven is erg verschillend. Is schaalvergroting de piste die bewandeld moet worden of kan diversificatie soelaas brengen?

Ook in 2016 moet de fruitsector naast de economische uitdagingen rekening houden met een aantal gewijzigde wet- en regelgevende aspecten. Op het gebied van bemesting, gewasbescherming en bodem zijn er belangrijke beleidsveranderingen. De nieuwe aangepaste erosiewetgeving en de verdere stappen in de geïntegreerde gewasbescherming hebben een grote impact op de fruitsector. Het waarnemen van ziekten, plagen en natuurlijke vijanden, en gerichte waarschuwingen zijn cruciaal voor een efficiënt gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in alle teelten. Voor een rendabele onderneming zijn deze parameters onontbeerlijk om goed en efficiënt kwaliteitsfruit te telen. De telers worden geïnformeerd over de toegelaten gewasbeschermingsmiddelen binnen de geïntegreerde teelt. In de Praktijkgids Natuur wordt uitgebreid teruggekomen op de mogelijkheden van functionele agrobiodiversiteit (FAB) in de fruitteelt.

Wat gewasbeschermingsmiddelen betreft, denken we ook aan residu op het fruit, in het milieu en in het water. Veel fruittelers moeten extra gesensibiliseerd worden om puntvervuiling en verontreiniging van het milieu en oppervlaktewater door gewasbeschermingsmiddelen te voorkomen.

Ook de bemesting vraagt om aandacht. De nieuwe MAP5-wetgeving, rode MAP-meetpunten en de focusgebieden vormen in sommige regio's een uitdaging voor de sector.

Voor de nieuw opduikende plaag in het zachtfruit, namelijk de Aziatische fruitvlieg, *Drosophila suzuki*, dringen zich risicobeheersende maatregelen op, aangezien er momenteel geen sluitende chemische bestrijding voorhanden is. Het Little Cherry-virus kan roet in het eten strooien voor een verdere professionalisering van de kersenteelt in Vlaanderen: deze situatie wordt van nabij opgevolgd. Bij de druiventeelt is het belangrijk om de ingeslagen weg van de integratie van de teelt in de Vlaamse praktijkcentra voort te zetten.

De gewijzigde wetgeving voor gewasbescherming, biodiversiteit, bemesting, erosiemaatregelen, commercialisatie en export is een belangrijk onderwerp in de voorlichting aangezien dit invloed heeft op de efficiënte productie van kwaliteitsvol lekker fruit. Bedrijfseconomisch inzicht en kostprijsbewust produceren vragen om aandacht binnen de fruitteeltsector.

6.7.1 Studiedagen en bedrijfsbezoeken

6.7.1.1 Studiedagen pit- en steenfruit, aardbeien en houtig kleinfruit, incl. druiventeelt

Op de studiedagen worden actuele en beleidsrelevante thema's besproken, met het oog op de economische rentabiliteit van de verschillende teelten. De ervaringen met de nieuwe evoluties op teelttechnisch gebied, innovatie, duurzaamheid,... worden aangehaald. Speciaal wordt ook aandacht gegeven aan het verspreiden van de geactualiseerde beleidsthema's; IPM, MAP5, erosie, feromoonverwarring, randvoorwaarden en ervaringen in de praktijk om een goed bedrijfsinkomen te verzekeren, deze in afwisseling met de gegeerde thema's van teelttechniek met de nieuwste inzichten uit de onderzoeksprojecten.

Voorlichtingsdag houtig kleinfruit

In samenwerking met: PCFruit en beroepsorganisaties

Waar en wanneer? Vlaams Administratief Centrum (VAC) Hasselt op 19 februari 2016

6.7.1.2 Opendeurdag fruitteelt in Hageland: bezoek demobedrijf

De demolocaties dienen als proefplatform waar de praktijkcentra een aantal proefvelden aanleggen waar de belangrijkste nieuwigheden gedemonstreerd worden. De exacte thema's worden gekozen in samenspraak met het Proefcentrum voor Fruitteelt en de lokale organisaties, op de verschillende werkgroepen en in functie van de beleidsrelevantie. Thema's die zeker aan bod komen zijn: teelttechnieken om de rendabiliteit te verhogen of te verzekeren zoals IPM, bemesting volgens het nieuwe MAP, gewasbescherming. De coördinatie en organisatie gebeuren door het Departement Landbouw en Visserij.

In samenwerking met: PCFruit en de Kring Hagelandse Fruittelers (BB)

Waar en wanneer? Eind juli-begin augustus

6.7.1.3 Opendeurdag fruitteelt in Waasland: 'Dag van de proeftuin Waasland'

In samenwerking met: Pomologische vereniging van Oost-Vlaanderen, PCFruit, VCBT, BFV, BFO en anderen

Waar en wanneer? Half augustus

Zie ook onze [activiteitenagenda](#) op de website van landbouw en visserij

6.7.2 Publicaties

In het kader van IPM is het noodzakelijk dat de telers beschikken over de juiste informatie van ziekten en plagen en hun bestrijding in de verschillende teelten, namelijk appels, peren, kersen, bramen, frambozen, bessen en druiven. Omdat er jaarlijks evoluties zijn, worden de brochures van lijsten met gewasbeschermingsmiddelen pit- en steenfruit en houtig kleinfruit inclusief subsector druiventeelt wijnbouw en de serres herzien en gebruikt tijdens voordrachten en opleidingen o.a. in het kader van de fytolicensie opleidingen (basis cursus en permanente vorming).

6.7.4.2 Aanleren van monitoringstechnieken: de sleutel tot succes van biologische gewasbescherming in aardbei

In de aardbeiteelt is er meer dan ooit nood aan monitoring van plagen en bestrijders. Het is van enorm belang om een bepaalde plaag in de vroege fase van zijn ontwikkeling in het aardbeigewas op te merken. Het doel van dit project is om een correcte monitoring te demonstreren van de

voornaamste aardbeiplagen. Op basis van deze monitoring kunnen dan de juiste curatieve ingrepen

doorgevoerd worden om een hogere plaagdruk onder controle te houden. De plagen die in dit project aan bod komen, zijn Drosophila suzukii, spintmijt (Tetranychus urticae), trips en bladluis.

Begindatum: 1 februari 2015

Einddatum: 31 januari 2017

Uitvoerders: PCH, PCF, Inagro, PPK

6.7.4.3 Bioroots: Biologische gewasbestrijdingsstrategieën demonstreren onder reële omstandigheden op vraag van biologische tuinbouwsector

Het gebruik van biologische beheersmaatregelen ter bestrijding of beheersing van ziekten en plagen is een belangrijk basisprincipe voor de biologische teelt.

Door middel van sensibilisering en demonstratie verschaft dit project inzicht in monitoring en beredeneerde gewasbeschermingsstrategieën voor de betreffende plagen/ziekten op de biologische (en gangbare) bedrijven. Voornamelijk ziekten of plagen waarmee de biofruittelers en de biogroentetelers op dit moment onvoldoende vertrouwd zijn, vanwege nieuwe plaaginsecten of omdat er nog geen algemeen bekende beheerstrategieën bestaan, worden hierbij geselecteerd.

Begindatum: 1 januari 2015

Einddatum: 31 december 2016

Uitvoerders: CCBT, PCG, PCFruit, Inagro, Proefcentrum voor Kleinfruit Pamel (PPK)

6.7.4.4 NIEUW: Erosie in de sier- en fruitteelt: een brongerichte aanpak

Vanwege de heel specifieke teeltsystemen in de sier en de fruitteelt is het niet evident om erosie maatregelen toe te passen. De praktische toepasbaarheid en haalbaarheid van verschillende maatregelen (erosiemulchen, erosiedrempels, erosiegrachten, erosiestroken, erosiegrassen, niet-kerende bodembewerking) worden gedemonstreerd. Er worden erosieteams samengesteld waarvan de bijeenkomsten moeten resulteren in haalbare bron- en effectgerichte maatregelen.

Begindatum: 1 januari 2016

Einddatum: 31 december 2017

Uitvoerders: Proefcentrum voor Sierteelt (PCS), Proefcentrum Fruitteelt (PCFruit), Proefcentrum voor de Aardappelteelt (PCA)

7 DIERLIJKE PRODUCTIE

7.1 MELKVEE

7.1.4.4 NIEUW: Goed gePAST

De projectuitvoerders willen de melk- en vleesveehouders sensibiliseren over technieken en maatregelen om ammoniakemissie te beperken. De haalbaarheid en praktische implementatie van technieken op de PAS-lijst met een officieel erkend reductiepercentage worden gedemonstreerd.

Begindatum: 1/07/2016

Einddatum: 30/06/2018

Uitvoerders: Boerenbond vereniging voor Innovatieve Projecten, Inagro, Hooibeekhoeve, ILVO

7.1.5 Contactgegevens voorlichters

Ivan Ryckaert
T 050 24 77 12
M 0496 59 63 30
ivan.ryckaert@lvvlaanderen.be

Alfons Anthonissen
T 03 224 92 75
M 0473 83 70 47
alfons.anthonissen@lvvlaanderen.be

Voor verdere informatie kunt u terecht op [de website van landbouw en visserij](#).

7.1.6 Relevante praktijkcentra

- Praktijkcentrum Rundvee ([PCR](#))

7.2 VLEESVEE

In samenwerking met: Praktijkcentrum Rundvee

Waar en wanneer? November – december 2016 (Sint-Niklaas, West-Vlaanderen, Vlaams Brabant)

7.2.1.3 Studienamiddagen ‘Rundveehouderij actueel’

[Zie eerder.](#)

7.2.2 Publicaties

Aanvulling Handleiding ‘rantsoenberekeningsprogramma’: In navolging van 2015, zullen ook dit jaar praktijkvoorbeelden worden uitgewerkt en aandachtspunten geformuleerd voor het gebruik van het rantsoenberekeningsprogramma. Als basis hiervoor worden de verzamelde gegevens en de opgedane ervaringen vanuit de demonstratieproef ‘voeding’ gebruikt.

Raadpleeg het volledige aanbod via de rubriek [publicaties](#) op onze website.

7.2.3 Voordrachten op vraag van derden

Op vraag van derden kunnen voordrachten gegeven worden over volgende thema’s:

- Toelichting bij het rantsoenberekeningsprogramma Belgisch Witblauw
- Rentabiliteit in de vleesveehouderij
- Franse vleesrassen houden in Vlaamse context: Blonde d’ Aquitaine, kruisingen BWB x Franse rassen

7.2.4 Demonstratieprojecten

Voor meer info, raadpleeg [onze website](#).

7.2.4.1 Toepasbaarheid van vlinderbloemigen bij de invulling van vergroening met focus op rundveebedrijven met nauwe vruchtwisseling

Algemene doelstelling van dit project is de bewustmaking van de mogelijkheden van vlinderbloemigen, geteeld onder de vergroeningsvoorwaarden, en dit op een manier die het best geschikt is binnen de individuele bedrijfsvoering. De focus ligt hierbij op rundveebedrijven met een nauwe vruchtwisseling. Door middel van demonstratie en sensibilisering zal de gebundelde informatie kenbaar gemaakt worden aan de doelgroep.

Begindatum: 1 maart 2015

Einddatum: 28 februari 2017

Uitvoerders: Inagro, Hooibeekhoeve, Provinciaal Instituut Biotechnisch Onderwijs Tongeren (PIBO), HoGent, ILVO, Proef- en Vormingscentrum voor de Landbouw (PVL)

7.2.4.2 NIEUW: Routeplanner melkvee: Maak onderbouwde operationele, tactische en strategische keuzes op je melkveebedrijf door middel van de Routeplanner Melkvee

[Zie eerder.](#)

7.2.4.3 NIEUW: Goed gePAsT

[Zie eerder.](#)

7.2.5 Contactgegevens voorlichters

Laurence Hubrecht

T 09 276 28 44

M 0473 83 70 60

laurence.hubrecht@lv.vlaanderen.be

Walter Willems

T 03 224 92 76

M 0473 83 70 12

walter.willems@lv.vlaanderen.be

Voor meer informatie kunt u terecht op [de website van landbouw en visserij](#).

7.2.6 Relevante praktijkcentra

- Praktijkcentrum Rundvee ([PCR](#))

7.3 VARKENS

De rentabiliteit van varkensbedrijven blijft, meer nog dan in 2014, sterk onder druk staan. De varkensprijzen lagen permanent op een zeer laag niveau terwijl de voederprijzen gedurende gans 2015 behoorlijk hoog bleven. Verschillende factoren hebben geleid tot zeer zware financiële moeilijkheden voor veel bedrijven. Goede technische resultaten en inzicht in de financiële en economische bedrijfssituatie zijn vereist om het hoofd te bieden aan deze zeer moeilijke situatie.

Technische informatie wordt ook in 2016 continu ter beschikking gesteld en geactualiseerd, onder andere via de werking en [de website van het Varkensloket](#), de lopende demonstratieprojecten, de medewerking aan de trefdag van de Varkensacademie, voordrachten, cursussen en publicaties. Aan het thema kraamstalmanagement wordt zowel een cursus als een publicatie gewijd. Deze activiteiten worden steeds in samenwerking met het [Praktijkcentrum Varkens](#) en complementair aan andere initiatieven georganiseerd.

Daarnaast zal verder aandacht geschonken worden aan rendabiliteit en aan een verminderd antibioticagebruik.

IHD en PAS hebben grote consequenties voor sommige individuele varkensbedrijven. Technische informatie over mogelijke reducerende maatregelen zullen verspreid worden via verschillende voorlichtingsacties.

7.3.1 Studiedagen, cursussen en bedrijfsbezoeken

Zie ook onze [activiteitenagenda](#) op de website van landbouw en Visserij.

7.3.1.1 Driedaagse cursus op 3 locaties (9 dagen) voor varkenshouders en -voorlichters. Thema: kraamstalmanagement.

DAG 1 VOEDING & WATER

- Voeding zeugen rond de overgang dracht- naar kraamstal (Filip Florizoone, DSM)
- (Bij)voeding van biggen in kraamhok of nursery (Jeroen Degroote, Universiteit Gent)
- Biestmanagement (Ilse Declerck, Universiteit Gent)

DAG 2 HUISVESTING & HYGIENE

- Kraamhokken: lay-out en klimaat (Suzy Van Gansbeke, Departement Landbouw en Visserij)
- R & O kraamhok en wassen van zeugen (Charlotte Brossé, DGZ)
- Registratie van kraamstalparameters (Sander Palmans, PVL)

DAG 3 WERPEN & SPENEN

- Meerwekensystemen (Jos Van Thielen, KULeuven|Thomas More)
- Worpinductie en –assistentie (Ellen De Jong, DGZ)
- Selectie van reforme zeugen (Sarah De Smet, Varkensloket)

In samenwerking met: DSM, Universiteit Gent, DGZ, PCL, KULeuven en Varkensloket

Waar en wanneer? In Torhout op 13, 20 en 27 januari 2016 / In Sint-Niklaas op 20, 27 januari en 3 februari 2016 / In Bocholt op 27 januari, 3 februari en 10 februari 2016

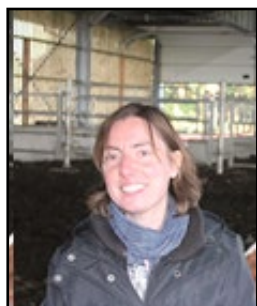
7.3.5 Contactgegevens voorlichters

Norbert Vettenburg
T 016 66 61 22
M 0473 83 70 61
norbert.vettenburg@lv.vlaanderen.be

Jan Eskens
T 011 74 26 97
M 0499 94 96 03
jan.eskens@lv.vlaanderen.be

Suzy Van Gansbeke
T 09 276 28 48
M 0473 83 70 58
suzy.vangansbeke@lv.vlaanderen.be

Tom Van den Bogaert
T 09 276 28 55
M 0499 86 50 02
tom.vandenbogaert@lv.vlaanderen.be

Voor meer informatie kunt u terecht op [de website van landbouw en visserij](#)

7.3.6 Relevante praktijkcentra

- Praktijkcentrum Varkens ([PCV](#))
- [Varkensloket](#) (maakt deel uit van praktijkcentrum varkens)

7.4 PLUIMVEE

Antibioticagebruik in de intensieve veehouderij blijft een probleem. Een goed gestuurd stalklimaat kan het gebruik ervan sterk verminderen.

Daarom werd in samenwerking met het [Praktijkcentrum Plumvee](#) en het [Proefbedrijf voor Plumveehouderij](#) een studienamiddag ingericht over klimaatregeling in de praktijk. In 2016 zal vooral de nadruk gelegd worden op het sturen van het microklimaat in de kuikens- en hennestallen en op de opvang van eendagskuikens.

IHD en PAS hebben grote consequenties voor sommige individuele pluimveebedrijven. Technische informatie over mogelijke emissie-reducerende maatregelen, maar ook informatie m.b.t. de VLAREM-wetgeving, het nieuwe MAP, mestverwerking en -afzet, ammoniak- en andere luchtemissies, ... zullen verspreid worden via verschillende voorlichtingsacties.

7.4.1 Studiedagen en bedrijfsbezoeken

Zie ook onze [activiteitenagenda](#) op de website van landbouw en Visserij.

7.4.1.1 Sectordagen pluimvee

Jaarlijks wordt samen met het Proefbedrijf Plumveehouderij en het praktijkcentrum Plumvee (PCP) op 2 locaties een studienamiddag ingericht. De onderwerpen worden in onderling overleg gekozen. Voor 2016 zijn de onderwerpen:

- Vleeskuikens (2de kwartaal): microklimaat en opvang van 1-dagskuikens
- Leghennen (3de kwartaal): onderwerp nog te bepalen in overleg met PCP en Proefbedrijf

In samenwerking met: Praktijkcentrum Plumvee en Proefbedrijf Plumveehouderij

Waar en wanneer? Beide studiedagen vinden plaats op 2 locaties in Geel en in de westelijk deel van Vlaanderen, in tweede en derde kwartaal van 2016.

7.4.2 Publicaties

Hoewel geen nieuwe publicaties gepland zijn, kunnen bepaalde publicaties mogelijk bijgewerkt worden, rekening houdend met de actualiteit en de geregistreerde vraag in 2015.

Raadpleeg het volledige aanbod via de rubriek [publicaties](#) op onze website.

7.4.3 Demonstratieprojecten

Voor meer info, raadpleeg [onze website](#).

7.4.3.1 Gezonde vleeskuikens door een optimale ventilatie

Door de demonstratie van goede en vernieuwende ventilatietechnieken in de vleeskuikensector wordt geprobeerd deze systemen ingang te doen vinden in de Vlaamse pluimveehouderij. Daarnaast wordt een platform gecreëerd voor discussie en overleg rond het thema klimaatregeling op het pluimveebedrijf.

Begindatum: 1 juni 2014

Einddatum: 31 mei 2016

Uitvoerders: Proefbedrijf Plumveehouderij, KU Leuven-Thomas More

7.4.3.2 NIEUW: Een goede start van jonge vleeskuikens, de sleutel voor lager antibioticagebruik, beter dierenwelzijn en een verhoogd bedrijfsmanagement

Door te monitoren hoe vleeskuikenhouders vandaag eendagskuikens opvangen, door intense coaching van verschillende pluimveebedrijven en het uitvoeren van praktijkproeven op het Proefbedrijf Pluimveehouderij, wil dit project demonstreren hoe een juist management van jonge vleeskuikens kan leiden tot een lager antibioticagebruik, een beter dierenwelzijn en een verhoogde rendabiliteit.

Begindatum: 1 januari 2015

Einddatum: 31 december 2016

Uitvoerders: Proefbedrijf Pluimveehouderij, Boerenbond Vakgroep Pluimvee, Landsbond

7.4.4 Contactgegevens voorlichters

Norbert Vettenburg

T 016 66 61 22

M 0473 83 70 61

norbert.vettenburg@lv.vlaanderen.be

Jan Eskens

T 011 74 26 97

M 0499 94 96 03

jan.eskens@lv.vlaanderen.be

Voor meer informatie kunt u terecht op [de website van landbouw en visserij](#).

7.4.5 Relevante praktijkcentra

- [Praktijkcentrum Pluimvee](#)

7.5 KLEINVEE

De schapen- en geitenhouderij situeren zich voornamelijk in de hobbylandbouw. Toch zijn er in Vlaanderen meer dan 18.000 beslagen geregistreerd.

Jaarlijks organiseert het departement, in samenwerking met het [Praktijkcentrum Kleine herkauwers](#), verschillende studiedagen om actuele knelpunten en nieuwigheden toe te lichten. In 2015 werden klauwaandoeningen bij schapen behandeld. Ook dit jaar zullen actuele uitdagingen voor de sector aan bod komen tijdens de sectordagen.

Voor de hertachtigen werd in samenwerking met de vzw ABEC (de Belgische vereniging van hertenhouders) een studienamiddag ingericht waarop de toestand van de Belgische hertenhouderij werd toegelicht en het praktijkcentrum kleine herkauwers (PCKH) werd voorgesteld.

Voor 2016 worden, samen met PCKH eveneens verschillende studieavonden gepland voor schapen- en geitenhouders. Ook voor de hertenhouders zal er met ABEC vzw een studienamiddag ingericht worden.

Naar aanleiding van een lopend demonstratieproject over huisvesting van konijnen zal, samen met ILVO, in het najaar een studiemoment ingericht worden voor konijnenhouders.

7.5.1 Studiedagen en bedrijfsbezoeken

Zie ook onze [activiteitenagenda](#) op de website van landbouw en Visserij.

7.5.1.1 Studieavonden kleine herkauwers (Schapen)

Traditioneel zullen in het najaar een vijftal studieavonden rond een actueel onderwerp georganiseerd worden. De thema's worden in samenspraak met de leden van het praktijkcentrum vastgelegd.

In samenwerking met: PCKH

Waar en wanneer? Oktober – november 2016 in Rumbek, Ninove, Geel, Pellenberg en Hasselt

7.5.1.2 Studiedag kleine herkauwers met bedrijfsbezoek (Hertachtigen)

Net zoals in 2015 zal, in samenwerking met het praktijkcentrum en ABEC, een studienamiddag rond hertachtigen worden georganiseerd. Deze studiedag wordt gecombineerd met een bedrijfsbezoek.

In samenwerking met: PCKH, ABEC

Waar en wanneer? Juni 2016, locatie nog te bepalen.

7.5.1.3 Studiedag voor konijnen

In 2016 zullen de resultaten van het demonstratieproject met betrekking tot parkhuisvesting toegelicht worden. Het concrete programma en de locatie zijn nog verder te bepalen in onderling overleg met het ILVO en de World Rabbit Science Association ([WRSA](#)).

In samenwerking met: ILVO en WRSA

Waar en wanneer? Vierde kwartaal, locatie nog te bepalen.

7.5.2 Publicaties

Hoewel geen nieuwe publicaties gepland zijn, kunnen bepaalde publicaties mogelijk bijgewerkt worden, rekening houdend met de actualiteit en de geregistreerde vraag in 2015.

Raadpleeg het volledige aanbod via de rubriek [publicaties](#) op onze website.

////////////////////////////////////

7.5.3 Demonstratieprojecten

Voor meer info, raadpleeg [onze website](#).

7.5.3.1 Mogelijkheden van parkhuisvesting bij konijnen

Dit project heeft als doelstelling het uittesten en implementeren van innoverende parksystemen bij konijnen.

Begindatum: 1 februari 2015

Einddatum: 31 mei 2016

Uitvoerders: DGZ, ILVO

7.5.3.2 Schapenhouder zoekt rendabiliteit

Dit project heeft als voornaamste doelstelling het doorlichten van de rendabiliteit van schapenhouderij op eigen gronden/terreinen via bevraging, managementprogramma's, analyse van de kosten-batenstructuur, actualisering van het rendabiliteitsmodel (1988), ontwikkeling van een berekeningstool, discussiesessies en bedrijfsbezoeken, bedrijfsregistraties, digitale nieuwsbrieven, studiedag ...

Begindatum: 1 mei 2015

Einddatum: 30 april 2017

Uitvoerders: vzw Schapenhouderij, Dierengezondheidszorg Vlaanderen (DGZ), KU Leuven

7.5.4 Contactgegevens voorlichters

Norbert Vettenburg

T 016 66 61 22

M 0473 83 70 61

norbert.vettenburg@lv.vlaanderen.be

Jan Eskens

T 011 74 26 97

M 0499 94 96 03

jan.eskens@lv.vlaanderen.be

Voor meer informatie kunt u terecht op de [website van landbouw en visserij](#).

7.5.5 Relevante praktijkcentra

- [Praktijkcentrum Plumvee](#)

7.6 PAARDEN

7.6.4 Contactgegevens voorlichters

Norbert Vettenburg
T 016 66 61 22
M 0473 83 70 61
norbert.vettenburg@lv.vlaanderen.be

Jan Eskens
T 011 74 26 97
M 0499 94 96 03
jan.eskens@lv.vlaanderen.be

Voor verdere informatie kunt u terecht op [de website van landbouw en visserij](#) of op [de website van het paardenloket](#).

7.7 DIERENWELZIJN EN STALLENBOUW

Op het vlak van dierenwelzijn vormt de ban op de chirurgische castratie van mannelijke biggen een belangrijke naderende mijlpaal. Een demonstratieproject, studiedagen en publicaties droegen ertoe bij dat de varkenssector zich de afgelopen jaren daarop heeft kunnen voorbereiden. Zo konden ze tijdig anticiperen op de zich nog ontwikkelende markt voor vlees van niet-gecastreerde beren. Voorlichting binnen dit thema zal op verzoek worden georganiseerd.

Ontwikkelingen op het vlak van stallenbouw worden in grote mate beïnvloed door dierenwelzijns- en milieukundige eisen. Zo zijn de emissiearme stalconcepten voor pluimvee en varkens, niet-kooisystemen voor leghennen en groepshuisvestingssystemen voor zeugen intussen ingeburgerd. Als gevolg van de recente ontwikkelingen op het vlak van IHD en PAS zal de klemtoon in 2016 gelegd worden op ammoniakemissiereduceerende stal- en andere maatregelen in de rundvee-, pluimvee- en varkenshouderij. Publicaties, voordrachten en studiedagen zullen complementair aan of in het kader van demoprojecten worden georganiseerd.

7.7.1 Studiedagen en bedrijfsbezoeken

7.7.1.1 Studiedagen rond IHD en PAS in samenwerking met stallenbouw

[Zie eerder.](#)

7.7.2 Publicaties

Verschillende artikels en publicaties zullen in de loop van het jaar gepubliceerd en/of geactualiseerd worden. Concreet gaat het om:

- artikelenreeks n.a.v. Varkensacademie 2015
- artikels in het kader van themanummer stallenbouw in drietandmagazine
- artikel pluimveemagazine
- publicaties in het kader van PAS-maatregelen (complementair aan of in samenwerking met lopende demoprojecten)

Rekening houdend met de actualiteit en de geregistreerde vraag in 2015, kunnen nog andere publicaties geactualiseerd en geschreven worden.

Raadpleeg het volledige aanbod via de rubriek [publicaties](#) op onze website.

7.7.3 Voordrachten op vraag van derden

Op vraag van derden kunnen over verschillende thema's voordrachten gegeven worden:

- huisvesting van varkens
- huisvesting van runderen (vleesvee / melkvee)
- huisvesting van pluimvee (legghennen / vleeskippen)
- welzijn van varkens
- welzijn van pluimvee
- ammoniakemissiereduceerende maatregelen
- emissies uit veehouderij

////////////////////////////////////

7.7.4 Demonstratieprojecten

Voor meer info, raadpleeg [onze website](#).

7.7.4.1 Wekensystemen: keuze in functie van rendabiliteit en arbeid

[Zie eerder](#).

7.7.4.2 Gezonde vleeskuikens door een optimale ventilatie

[Zie eerder](#).

7.7.4.3 Goed GeRUND

[Zie eerder](#).

7.7.4.4 Mogelijkheden van parkhuisvesting bij konijnen

[Zie eerder](#).

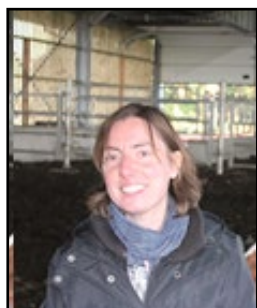
7.7.4.5 Gezonde klauwen op stal

[Zie eerder](#).

7.7.4.6 NIEUW: Goed gePAST

[Zie eerder](#).

7.7.5 Contactgegevens voorlichters

Suzy Van Gansbeke

T 09 276 28 48

M 0473 83 70 58

suzyvangansbeke@lvvlaanderen.be

Tom Van den Bogaert

T 09 276 28 55

M 0499 86 50 02

tom.vandenbogaert@lvvlaanderen.be

7.8 BIJEN

Wereldwijd zijn honingbijen economisch meer van belang als bestuiver dan als honingproducent. Ongeveer 70% van de belangrijkste soorten cultuurplanten hangt voor hun voortbestaan af van bestuiving. In 80% van deze gevallen zijn daarbij de honingbijen betrokken, geleverd door de imkers.

De bijensector kampt actueel met een ernstig probleem van bijensterfte (wintersterfte). Dit probleem is multifactorieel en terug te brengen op een complex samenspel van factoren (onvoldoende en discontinu stuifmeelaanbod, gebrek aan genetische diversiteit van de bijenpopulaties, residuen van gewasbeschermingsmiddelen, bijenziekten zoals varroa, imkertechnieken,...).

In dit kader worden veel initiatieven voor bijenprojecten genomen vanuit de bestaande structuren in de imkerij (imkerverenigingen, bijenstanden, universiteiten...). De Vlaamse overheid ziet het als haar taak om alle initiatieven en maatregelen op het terrein te coördineren en op elkaar af te stemmen. Hiertoe wordt vanuit het departement de werking van het Praktijkcentrum Bijen gestuurd en opgevolgd.

De partners van dit praktijkcentrum zijn binnen de structuur van een toezichtscomité zeer nauw betrokken bij de uitvoering van het Vlaamse luik van het Europees Bijenteeltproject. Dit project focust op de vitaliteit van de bijenvolken.

Binnen het Praktijkcentrum Bijen is een Vlaams Actieplan Bijen in de maak met de bedoeling om de sector te sensibiliseren voor deze problematiek van de bijensterfte en om de krachten te bundelen in de strijd tegen de bijensterfte. Een belangrijk actiepunt hierbij is de stroomlijning van de imkercurssussen.

Vanuit dit praktijkcentrum worden ook studiedagen, themavergaderingen en overlegvergaderingen (rondetafels) georganiseerd, afhankelijk van de noodwendigheid.

Ook met andere instanties, zoals het FAVV, de FOD volksgezondheid, natuurland ... worden vanuit het praktijkcentrum verschillende overlegmomenten gepland, teneinde verschillende instanties en initiatieven op elkaar af te stemmen.

7.8.1 Studiedagen en bedrijfsbezoeken

7.8.1.1 Week van de bij

Het Departement Landbouw en Visserij biedt vanaf 2016 zijn medewerking aan de [Week van de Bij](#). Tijdens deze week brengen verschillende sensibiliserings- en voorlichtingsacties de bij, in relatie tot ons leefmilieu, onder de aandacht bij boeren en burgers.

Waar en wanneer? Van 23 mei tot 5 juni. Opening in De Vroente (Kalmthout)

In samenwerking met: Departement Leefmilieu, Natuur en Energie

7.8.1.2 Studiedag 'actualiteiten in de imkerij'

Op deze jaarlijkse voorlichtingsvergadering worden de actualiteiten in de imkerij besproken.

Waar en wanneer? Eind juni, locatie nog te bepalen

7.8.1.3 Imkercongres

Dit is een themadag voor imkers.

Waar en wanneer? In oktober, locatie nog te bepalen.

7.8.2 Contactgegevens voorlichters

Jean-Luc Lamont

T 02 552 78 92

M 0473 83 70 57

jean-luc.lamont@lvvlaanderen.be

Voor meer informatie kunt u terecht op [de website landbouw en visserij](#).

7.8.3 Gerelateerd onderzoek

- [Praktijkcentrum Bijen](#)

7.9 FOKKERIJ

8 VOORLICHTERS TOT UW DIENST!

8.1 HOOFDBESTUUR

Johan Verstrynghe (afdelingshoofd)
T 02 552 78 73
johan.verstrynghe@lv.vlaanderen.be
(in dienst tot 1 april 2016)

Els Lapage (diensthoofd)
T 02 552 79 07
els.lapage@lv.vlaanderen.be

Geert Rombouts
T 02 552 78 83
geert.rombouts@lv.vlaanderen.be

Evelien Decuypere
T 02 552 79 70
evelien.decuypere@lv.vlaanderen.be

Sara Gomand
T 02 552 74 48
sara.gomand@lv.vlaanderen.be

8.2 PLANTAARDIGE PRODUCTIE

Industriële gewassen en gewasbescherming

Annie Demeyere
T 016 66 61 21
M 0473 83 70 45
annie.demeyere@lv.vlaanderen.be

Eugeen Hofmans
T 016 66 61 24
M 0473 83 70 11
eugeen.hofmans@lv.vlaanderen.be

Voedergewassen

Mathias Abts
T 016 66 61 35
M 0491 86 85 59
mathias.abts@lv.vlaanderen.be

Francis Flusu
T 016 66 61 23
M 0473 83 70 44
francis.flusu@lv.vlaanderen.be

Granen, eiwithoudende teelten, energieteelten en bijenteelt

Jean-Luc Lamont
T 02 552 78 92
M 0473 83 70 57
jean-luc.lamont@lvvlaanderen.be

Sierteelt (incl. boomkwekerij) en gewasbescherming (sierteelt)

Pascal Braekman
T 09 276 28 43
M 0474 72 00 49
pascal.braekman@lvvlaanderen.be

Yves Marcipont
T 03 224 92 72
M 0499 86 50 40
Yves.marcipont@lvvlaanderen.be

Yvan Cnudde
T 09 276 28 50
M 0473 83 70 63
yvan.cnudde@lvvlaanderen.be

Glasgroenten en biologische landbouw

Marleen Mertens
T 09 276 28 47
M 0496 58 18 34
marleen.mertens@lvvlaanderen.be

Henkie Rasschaert
T 09 276 28 54
M 0473 83 70 35
henkie.rasschaert@lvvlaanderen.be

Openluchtgroenten

Bart Debussche
T 050 24 77 11
M 0473 82 70 14
bart.debussche@lvvlaanderen.be

Henkie Rasschaert
T 09 276 28 54
M 0473 83 70 35
henkie.rasschaert@lvvlaanderen.be

Fruit

Hilde Morren
T 011 74 26 81
M 0492 72 29 53
hilde.morren@lvvlaanderen.be

////////////////////////////////////

8.3 DIERLIJKE PRODUCTIE

Stallenbouw, dierenwelzijn

Suzy Van Gansbeke

T 09 276 28 48

M 0473 83 70 58

suzy.vangansbeke@lv.vlaanderen.be

Tom Van den Bogaert

T 09 276 28 55

M 0499 86 50 02

tom.vandenbogaert@lv.vlaanderen.be

Melkvee

Ivan Ryckaert

T 050 24 77 12

M 0496 59 63 30

ivan.ryckaert@lv.vlaanderen.be

Alfons Anthonissen

T 03 224 92 75

M 0473 83 70 47

alfons.anthonissen@lv.vlaanderen.be

Vleesvee

Laurence Hubrecht
T 09 276 28 44
M 0473 83 70 60
laurence.hubrecht@lv.vlaanderen.be

Walter Willems
T 03 224 92 76
M 0473 83 70 12
walter.willems@lv.vlaanderen.be

Varkens, paarden, kleinvee

Norbert Vettenburg
T 016 66 61 22
M 0473 83 70 61
norbert.vettenburg@lv.vlaanderen.be
(in dienst tot juli 2016)

Jan Eskens
T 011 74 26 97
M 0499 94 96 03
jan.eskens@lv.vlaanderen.be

////////////////////////////////////